

Betænkning

over

- I. forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme,
 II. forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme,
 III. forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerung af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven — og
 IV. forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

(Afgivet af udvalget den 14. maj 1963).

Udvalget har holdt 12 møder og haft samråd med landbrugsministeren, indenrigsministeren og justitsministeren. Udvalget har endvidere modtaget henvendelser fra De danske Grundejeres Landsorganisation, Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl, De samvirkende danske Husmandsforeninger, De samvirkende danske Landboforeninger, Bygge-Societetet for Danmark, Industrirådet, Centralforeningen af „Tolvmandsforeninger“ og større Landbrugere i Danmark og Kolonihaveforbundet for Danmark.

Under de drøftelser, der har fundet sted med landbrugsministeren, har man været inde på spørgsmålet om en eventuel afkortning af den frist på 4 uger, der i § 8 b, stk. 2, i forslaget til lov om ændringer i statshusmandsloven er fastsat for at gøre forkøbsretten gældende. Landbrugsministeren har imidlertid ikke anset det for forsvarligt at gå med til en afkortning af fristen og har herved navnlig henvist til, at handelen med landbrugsejendomme er stærkt sæsonbetonet, og at forkøbsretsadministrationen derfor i visse perioder vil være udsat for et meget stærkt arbejdspress. Landbrugsministeren erklærede sig imidlertid enig med udvalget i, at behandlingen af forkøbsretssager bør fremmes mest muligt, således

at afgørelsen i alle tilfælde træffes tidligst muligt inden for 4 ugers fristen.

Landbrugsministeren har endvidere over for udvalget fremhævet, at det ikke har været tanken at lægge hindringer i vejen for overgang af landbrugsjord til industriel anvendelse i almindelighed. Tværtimod lettes adgangen til jorderhvervelse til industriel anvendelse derved, at det i landbrugslovens § 9, stk. 4, indeholdte vederlagskrav bortfalder. Det kan efter landbrugsministerens udtalelse i øvrigt påregnes, at lovene vil blive administreret på en sådan måde, at alle rimelige ønsker fra industriens side om køb af jord vil blive tilgodeset.

Ikke mindst med henblik på en tilfredsstillende behandling af de med industrivirksomheders køb af jord forbundne spørgsmål har landbrugsministeren peget på det hensigtsmæssige i, at der eventuelt knyttes særlige sagkyndige til landbrugsministeriet, der som erhvervskyndige konsulenter kan bistå landbrugsministeriet ved administrationen af loven om erhvervelse af landbrugsejendomme.

Et *flertal* (socialdemokratiets og det radikale venstres medlemmer af udvalget) ind-

stiller herefter de fire lovforslag til *vedtagelse* med de af henholdsvis landbrugsministeren og indenrigsministeren foreslåede ændringer, hvorom der henvises til de ledsagende bemærkninger.

Et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) kan ikke medvirke til lovforslagenes vedtagelse i den foreliggende form, da de ikke tjener det nationale formål, hvormed de er motiveret, men medfører omfattende og skadelige indgreb i ejendomsretten og i den hidtil anerkendte ret til erhvervsudøvelse inden for landbruget. Forslagene vil tillige hæmme den af udviklingen så stærkt påkrævede strukturrationalisering af landbrugerhvervet.

Udvalget har ikke modtaget en tilfredsstillende begrundelse for, at det skulle være nødvendigt allerede i denne folketings-samling at gennemføre de foranstaltninger, lovforslagene tilsigter. Skønt det i fjor var den almindelige opfattelse, at Danmark stod umiddelbart over for sin tilslutning til fællesmarkedet, mente regeringen at kunne vente indtil den 23. januar 1963 med at fremsætte forslagene. Siden er markedsforhandlingerne imidlertid brudt sammen og Danmarks optagelse i Romunionen i bedste fald udskudt til et ubestemt tidspunkt. Der skulle herefter være rimelig tid til en omhyggelig behandling og indgående drøftelse af forslagene og deres konsekvenser for den fremtidige samfundsudvikling. Alligevel ønskes de nu gennemført uden hensyn til fællesmarkedet, hvilket kun kan skyldes, at det er hensigten at fremme helt andre formål end de nationalpolitiske. Dette fremgår da også direkte af forslagene og de oplysninger, der er meddelt udvalget.

Udvalgsarbejdet har ikke givet tilstrækkelig mulighed for en saglig og detaljeret behandling af forslagene. Det påbegyndtes med gennemgang af lovforslagene den 2. april, og der har siden været 15 mødedage for folketingets partier til at behandle forslagene og udarbejde andre synspunkter end regeringens. Som et afgørende grundlag for sin deltagelse i forhandlingerne stillede mindretallet gennem udvalget den 19. april 1963 spørgsmål til justitsministeren vedrørende forkøbsrettens grundlovmæssighed. Mindre-

tallets alternative forslag måtte ifølge sagens natur i høj grad bero på, hvordan disse spørgsmål blev besvaret. Besvarelsen blev imidlertid først forelagt i udvalget den 7. maj, og så sent som den 2. maj modtog udvalget vigtige ændringsforslag både fra indenrigsministeren og landbrugsministeren. Disse ændringsforslag, der var foranlediget af mindretallets virksomhed i udvalget, viser bl. a., at regeringen selv langt fra var færdig med lovforslagene på det tidspunkt, hvor de blev fremsat i folketinget, og de medførte yderligere, at mindretallet måtte tage sine alternative forslag op til fornyet overvejelse, inden de kunne fremsættes i udvalget. Mindretallet, der afleverede sin forhandlings-skitse 9. maj, har herefter kun haft en uge til at formulere sine synspunkter over for lovforslag, som regeringen med centraladministrationens bistand har haft år til at udforme. Behandlingens i enhver henseende utilfredsstillende karakter fremgår i øvrigt også af den omstændighed, at betænkning over lovforslagene er afgivet til folketinget på et tidspunkt, hvor der endnu ikke er kommet svar på de spørgsmål om forslagernes grundlovmæssighed, som mindretallet med hele udvalgets tilslutning har stillet til de juridiske professorer ved Københavns og Århus universiteter.

Mindretallet forbeholder sig sin stilling til denne lovgivnings juridiske grundlag, indtil svaret fra retsvidenskaben foreligger.

Mindretallet har klart tilkendegivet, at det ønsker at medvirke til, at der tilvejebringes det fornødne værn mod udlændinges opkøb af dansk ejendom, og det har i sin forhandlingsskitse derfor stillet forslag om, at der gennemføres en skærpelse af loven om erhvervelse af fast ejendom, således at denne uden særlig tilladelse fremtidig kun kan foretages af personer, der har boet i Danmark enten sammenlagt mindst fem år eller de sidste to år umiddelbart før erhvervelsen. En sådan skærpelse er i overensstemmelse med principper, der er tiltrådt af Romunionen, og vil tilgodese det nationale hensyn i langt højere grad end de foreliggende lovforslag. Den af mindretallet foreslåede skærpelse vil i alle tilfælde også efter 1970 have virkning for udlændinges erhvervelse af sommerhus eller sommerhusgrund til eget brug.

Mindretallet erkender, at det er tvivlsomt, hvorvidt bestemmelsen efter 1970 kan anvendes over for udlændinges køb af landbrugsejendomme, såfremt Danmark bliver medlem af EEC.

Den i regeringsforslagene indeholdte bopælspligt løser imidlertid ikke de nationalpolitiske spørgsmål og vil hindre en sund og naturlig bevægelighed inden for erhvervslivet. Mindretallet foreslår derfor, at man i stedet overdrager til lokale jordbrugsnævn fremtidig at meddele godkendelse til erhvervelse af landbrugsejendomme. Sådant godkendelse skal dog være uforuden, såfremt køberen i mindst to år har været beskæftiget ved landbruget eller dermed beslægtede erhverv (f. eks. gartneri og skovbrug) eller er i slægt med sælgeren eller dennes ægtefælle. Det foreslås tillige, at de lokale jordbrugsnævn, der sammensættes af repræsentanter for de kommunale myndigheder og de landbrugsfaglige organisationer, også overtager jordlovsudvalgets nuværende funktioner, hvorved det vil være muligt at tilvejebringe en ud fra mange hensyn højst ønskværdig og påkrævet decentralisering.

Den af mindretallet her skitserede ordning svarer på visse punkter til den, der består i Norge for udlændinges erhvervelse af landbrugsejendomme, og som efter den norske administrations opfattelse kan bevares, såfremt Norge tiltræder Romtraktaten.

Mindretallet finder det helt upåkrævet at skærpe statens nuværende forkøbsret til landbrugsejendomme i rene landbrugsområder, men mener tværtimod, at der er grund til at lempe denne. Inden for de områder, hvor byudviklingen foregår eller kan forventes at ville finde sted, anerkender mindretallet, at kommunerne må sikres mulighed for at erhverve jord i tide — også for derved at hindre en ublu jordspekulation. Mindretallet foreslår derfor, at der gennemføres regler, hvorefter arealer på over 1 ha, der ønskes afhændet, tilbydes hjemstavnskommunen, såfremt det ikke drejer sig om familieoverdragelser. Angivelse af salgssummens størrelse og meddelelse om øvrige salgsbetingelser skal følge tilbuddet, og det pålægges vedkommende kommune inden for en vis frist at give sælgeren underretning om, hvorvidt ejendommen øn-

skes overtaget og i bekræftende fald på hvilke vilkår. Sælgeren kan herefter ikke afhænde ejendommen til anden side til væsentligt lavere pris end den af kommunen tilbudte.

Mindretallets forhandlingsskitse rummer derudover en række forslag om ændring af den hidtidige, forældede jordpolitik med det formål at tilvejebringe en mere hensigtsmæssig og smidig jordlovgivning. Disse forslag kan sammenfattes således:

1. Ophævelse af landbrugspligten kan ske for de mindre landbrugsejendomme, såfremt ejeren begærer det.
2. Der gives ubetinget ret til samdrift uden begrænsning af
  - a) to landbrugsejendomme, uanset størrelsen af disse, og
  - b) flere landbrugsejendomme, såfremt grundbeløbet for det samdrevene areal normalt ikke overstiger det i landbrugslovens § 24 til enhver tid gældende beløb (for tiden 65.000 kr.).
3. Sammenlægningsgrænsen for landbrugsejendomme forøges fra 12 ha til 30 ha af den bedste jord med tilsvarende højere grænser for ringere jordkvalitet i henhold til den ny boniteringsskala. Afsides beliggende landbrugsejendomme med uhenigtsmæssige bygninger skal uanset størrelse altid kunne nedlægges som selvstændige landbrug, såfremt de sammenlægges med andre landbrugsejendomme.
4. Statens tilskud til oprettelse af mindre landbrug bortfalder.
5. Jordfondens midler skal fremtidig kunne anvendes til
  - a) sammenlægning og supplerings af for små brug under forudsætning af, at de herved bringes op på en rationel størrelse,
  - b) oprettelse af gartnerier på brug, der normalt er på højst 3 ha, og
  - c) opkøb af arealer, der stilles til rådighed for rekreative formål.

De forslag, mindretallet her har redegjort for, er blevet fremført i udvalget, men blev dér pure og øjeblikkeligt afvist af såvel landbrugsministeren, justitsministeren som flertallets udvalgsmedlemmer, selv om min-

dretallet understregede, at dets forslag måtte betragtes som en forhandlingsskitse.

Mindretallet vil derfor sikre, at folketinget under forslagenes 2. behandling får lejlighed til at tage stilling til dets forhandlingsskitse.

Ud fra ovenstående synspunkter vil mindretallet stemme imod regeringens forslag.

Et andet mindretal (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) kan tiltræde de af henholdsvis landbrugsministeren og indenrigsministeren foreslåede ændringer til de

under II-IV anførte lovforslag og indstiller herefter disse lovforslag til *vedtagelse* med de nævnte ændringer.

For så vidt angår det under I anførte lovforslag (forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme), kan mindretallet ikke tiltræde det af landbrugsministeren under nr. 3 stillede ændringsforslag. Mindretallet foreslår derimod de under nr. 1, 2, 4 og 5 anførte ændringer og indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med disse samt den af landbrugsministeren under nr. 6 foreslåede ændring.

Ændringsforslag
til

I. forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme.

Til § 1.

Af et *mindretal* (Morten Lange):

1) I stk. 1, nr. 1, in fine, ændres ordene „tilsammen mere end 2 landbrugsejendomme“ til: „mere end 1 landbrugsejendom“.

2) Efter stk. 1, nr. 1, indsættes som et nyt nummer:

„0. Erhververen ikke har landbrugsmæssig fagkundskab erhvervet ved mindst 3 års beskæftigelse ved landbruget.“

Af *landbrugsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Teichert, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Carl Petersen, Chr. Rasmussen, Henning Rasmussen, Chr. Thomsen og Aage Fogh):

3) Stk. 2 affattes således:

„Stk. 2. En person, der efter denne lovs ikrafttræden erhverver adkomst på en landbrugsejendom beliggende uden for inder- eller mellemzoner, og som ikke har været beskæftiget ved landbruget i tilsammen mindst 3 år efter det fyldte 14. år samt tillige i mindst 5 måneder har fulgt undervisningen på en landbrugsskole eller gennemgået anden, højere landbrugsmæssig uddannelse, skal inden 6 måneder efter erhvervelsen tage bopæl på ejendommen, medmindre landbrugsministeren meddeler fritagelse herfor eller den pågældende i forvejen har bopæl på en ham eller hans i stk. 1 nævnte pårørende tilhørende landbrugsejendom.“

Af et *mindretal* (Morten Lange):

4) I den foreslåede affattelse af stk. 2 sættes punktum efter ordene „medmindre

landbrugsministeren meddeler fritagelse herfor“, og resten af stykket udgår.

Til § 7.

5) I stk. 2, in fine, ændres ordene „tilsammen mere end 2 landbrugsejendomme“ til: „mere end 1 landbrugsejendom“.

Af *landbrugsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Teichert, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Over Hansen, Carl Petersen, Chr. Rasmussen, Henning Rasmussen, Chr. Thomsen, Aage Fogh og Morten Lange):

Til § 11.

6) Paragraffen udgår.

Bemærkninger.

Til nr. 1.

Det findes rimeligt, at der kræves tilladelse, dersom en person ønsker at erhverve mere end 1 ejendom.

Til nr. 2.

Det findes ligeledes rimeligt, at erhvervelse af en landbrugsejendom gøres betinget af landbrugsministerens tilladelse hertil, dersom erhververen ikke er i besiddelse af almindelig landbrugsmæssig fagkundskab.

Til nr. 3.

Ændringsforslaget tilsigter ikke unødigt at vanskeliggøre landmænds erhvervelse af landbrugsejendomme.

Til nr. 4 og 5.

Ændringsforslagene er konsekvenser af det under nr. 1 stillede ændringsforslag.

Til nr. 6.

Den foreslåede bestemmelse findes hverken af forfatningsmæssige eller af praktiske hensyn at være nødvendig. Det foreslås derfor, at bestemmelsen udgår.

II. forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme.

Af *landbrugsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Teichert, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Carl Petersen, Chr. Rasmussen, Henning Rasmussen, Chr. Thomsen, Aage Fogh og Morten Lange):

I det under nr. 4 foreslåede nye stk. 4 i lovens § 2 indsættes efter 1. punktum:

„Under nævnte forudsætninger kan endvidere tre eller flere landbrugsejendomme drives sammen for et tidsrum af indtil 8 år, såfremt ejendommenes samlede jordtilliggende ikke overstiger 15 ha af bedste jord eller et dertil svarende større areal af ringere jord, jfr. § 19. De særlige begrænsninger, der indeholdes i loven om oprettelse og supplerings af landbrug m. m. og om statens forkøbsret (jordloven), loven om visse landbrugsejendommers brug og overgang til selveje samt loven om brug af visse ejendomme og boliger på landet skal dog respekteres.“

Bemærkning.

Den foreslåede ændring må ses på baggrund af de ved lov nr. 219 af 16. juni 1962 om ændring i lov om landbrugsejendomme gennemførte ændringer i landbrugslovens bestemmelser om nedlægning og sammenlægning af landbrugsejendomme, idet man har anset det for hensigtsmæssigt, at der tilvejebringes en vis overensstemmelse mellem reglerne for nedlægning og sammenlægning af landbrugsejendomme og reglerne for samdrift af landbrugsejendomme.

III. forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. (statshusmandsloven).

Af *landbrugsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Teichert, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Carl Petersen, Chr. Rasmussen, Henning Rasmussen, Chr. Thomsen, Aage Fogh og Morten Lange):

Til § 1.

1) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 a affattes stk. 1 og 2 således:

„*Stk. 1.* Staten har ved enhver erhvervelse forkøbsret til faste ejendomme med et areal på 1 ha og derover. Forkøbsretten skal respekteres af indehavere af andre rettigheder over ejendommen, uanset hvornår rettigheden er stiftet.

Stk. 2. Forkøbsretten kommer ikke til anvendelse:

- 1) når ejendommen er beliggende i områder, der ved byudviklingsplan er udlagt til inder- eller mellemzoner, eller når der på ejendommen er tinglyst forkøbsret for en kommune,
- 2) når erhververen er staten eller en kommune,
- 3) når erhververen er den hidtidige ejers ægtefælle eller er beslægtet eller besvogret med den hidtidige ejer i ret op- eller nedstigende linje eller i hans sidelinje så nær som søskende eller disses børn,
- 4) når ejendommen erhverves ved arv,
- 5) når ejendommen erhverves ved jordfordelingskendelse, eller
- 6) når erhververen er en person og den erhvervede ejendom forenes med én eller flere landbrugsejendomme i henhold til bestemmelserne i landbrugslovens § 25, eller det erhvervede areal sammenlægges med en landbrugsejendom.“

2) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 b indføjes i stk. 2 efter 1. punktum:

„Består vederlaget helt eller delvis i andet end pengeydelse, skal meddelelse om, at forkøbsretten gøres gældende, indeholde oplysning om, hvorvidt landbrugsministeren agter at bringe bestemmelsen i § 8 e, stk. 1, i anvendelse.“

3) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 b udgår i stk. 2, 2. punktum, ordet „dog“.

4) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 c affattes stk. 1 således:

„Stk. 1. Såfremt der ved anmeldelse til tinglysning af et dokument, hvorved der erhverves adkomst til en fast ejendom, til hvilken staten har forkøbsret, ikke forevises erklæring fra landbrugsministeren om, at forkøbsret ikke gøres gældende, sætter dommeren i overensstemmelse med reglerne i tinglysningsloven en frist til fremskaffelse af erklæringen, medmindre erhvervelsen er undtaget fra forkøbsretten som følge af bestemmelserne i § 8 a.“

5) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 d indføjes i stk. 1 efter ordet „forpligtelser“ følgende: „med hensyn til ejendommen og dens tilbehør“.

6) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 e affattes stk. 3 således:

„Stk. 3. Omfatter erhvervelsen tillige fast ejendom, løsøre eller andre formuegoder, som ikke omfattes af forkøbsretten, og er der ikke fastsat særskilt vederlag herfor, skal vederlaget for den ejendom, som overtages af staten, i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af de i stk. 1 nævnte taksationsmyndigheder.“

7) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 e indføjes som nyt stykke efter stk. 3:

„Stk. 0. Består vederlaget i andet end pengeydelse, kan den hidtidige ejer senest 8 dage efter, at han har modtaget meddelelse om, at forkøbsretten gøres gældende, nægte at vedstå overdragelsen. Det samme gælder i de i stk. 2 og 3 nævnte tilfælde. De i § 8 d, stk. 2, omhandlede udgifter er i disse tilfælde staten uvedkommende. Erhververens udgifter til mægler, advokat, stemping, tinglysning o. lign. kan dog efter bestemmelse af landbrugsministeren godtgøres.“

8) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 f udgår i stk. 2 ordet „endelig“.

9) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 f indsættes i stk. 2 efter ordene „mod et vederlag, der“: „i mangel af mindelig overenskomst“.

10) I den under nr. 6 foreslåede nye § 8 f ændres i stk. 3 „6.000 m²“ til: „1 ha“.

11) I den under nr. 6 foreslåede nye § 9 indsættes efter ordene „statens jordlovsudvalg til“: „under rekurs til landbrugsministeren“.

Til § 2.

12) Paragraffen affattes således:

„Stk. 1. Denne lov træder i kraft den 1. december 1963.

Stk. 2. Loven finder anvendelse på alle erhvervelser, der anmeldes til tinglysning efter dens ikrafttræden.“

Bemærkninger.

Til nr. 1.

Ved ændringsforslaget begrænses statens forkøbsret til kun at omfatte ejendomme med et areal på 1 ha og derover. Arealbegrænsningen skyldes, at man med hensyn til statens forkøbsret i länddistrikter har skønnet, at det ikke ville have særlig betydning at opretholde forkøbsretten med hensyn til ejendomme mellem 6.000 m² og 1 ha.

I forbindelse med ændringen af arealgrænsen er der foretaget enkelte ændringer af redaktionel karakter.

Til nr. 2.

I forbindelse med den under ændringsforslag nr. 7 foreslåede adgang for den hidtidige ejer til i visse tilfælde at nægte at vedstå overdragelsen har man fundet det rimeligt at pålægge landbrugsministeriet samtidig med meddelelsen om, at forkøbsret gøres gældende, at oplyse, om vederlag, som ikke består i en pengeydelse, i medfør af § 8 e, stk. 1, forlanges omsat til et pengebeløb.

Til nr. 3.

Ændringen er af redaktionel karakter.

Til nr. 4.

De foreslåede ændringer tager — bortset fra enkelte redaktionelle ændringer — sigte på at fastsætte, at heller ikke betingede adkomster kan lyses uden frist.

Til nr. 5.

Ændringen er en redaktionel følge af ændringsforslaget under nr. 1.

Til nr. 6.

Ved den foreslåede formulering indskrænkes reglens anvendelsesområde til de tilfælde, hvor erhvervelsen også omfatter fast ejendom, løsøre eller andre formuegoder, hvortil staten ikke har forkøbsret, og for hvilke der ikke er fastsat et særskilt vederlag. Omfatter handelen således ud over en fast ejendom, hvortil staten har forkøbsret, en anden fast ejendom, som er omfattet af forkøbsretten, eller løsøre (tilbehør), som falder ind under forkøbsretten, må staten indtræde fuldt ud i handelen eller lade være. Hvis erhvervelsen omfatter formuegoder, som ikke er omfattet af forkøbsretten, og der er fastsat en særlig pris for disse goder, må staten respektere den ved aftalen skete fordeling af den samlede købesum, medmindre der er tale om en omgåelse af forkøbsretten på denne måde.

Til nr. 7.

Da der i de i § 8 e, stk. 1-3, omhandlede tilfælde kan forekomme situationer, hvor det har været afgørende for den hidtidige ejer, at forkøbsret ikke gøres gældende, foreslås det at give den hidtidige ejer adgang til at nægte at vedstå handelen med den virkning, at han beholder ejendommen og forkøbsretten ikke kan gøres gældende. Dette gælder således efter forslaget de tilfælde, hvor en del af vederlaget ikke består i pengeydelse (f. eks. er aftægtsret), uanset om denne del af vederlaget forlanges omsat til et pengebeløb, gavetilfældene og de tilfælde, hvor ejeren for et samlet vederlag sælger såvel goder undergivet forkøbsret som goder uden for forkøbsretten.

Såfremt tilbagetrædelse finder sted, har man anset det for rigtigst at fastsætte, at de med erhvervelsen forbundne omkostninger er staten uvedkommende. Man har dog anset det for rimeligt, at der efter landbrugsministerens bestemmelse kan ske godtgørelse af erhvervenes udgifter til mægler, advokat, stemping, tinglysning o. lign.

Til nr. 8 og 9.

De foreslåede ændringer, der til dels er en følge af ændringsforslaget under nr. 4,

er overvejende af rent redaktionel karakter.

Til nr. 10.

Ændringen er en redaktionel følge af ændringsforslaget under nr. 1.

Til nr. 11.

Ændringen, der er af redaktionel karakter, må ses på baggrund af bestemmelserne i statshusmandslovens § 48, stk. 2.

Til nr. 12.

Ændringsforslaget tager dels sigte på at give en rimelig tid til tilrettelæggelsen af administrationen vedrørende forkøbsretten, dels at hindre, at der efter lovens ikrafttræden fremkommer adkomstdokumenter, som fingerer, at erhvervelsen er sket inden lovens ikrafttræden.

IV. forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

Af indenrigsministeren, tiltrådt af et flertal (Teichert, K. B. Andersen, Holger Erikson, Ove Hansen, Carl Petersen, Chr. Rasmussen, Henning Rasmussen, Chr. Thomsen, Aage Fogh og Morten Lange):

Til § 1.

1) Efter ordet „ejendomme“ indføjes ordene: „med et areal på 6.000 m² eller derover“.

Til § 2.

2) I stk. 1 indføjes efter ordet „ejendomme“ ordene: „med et areal på 10.000 m² eller derover“.

Til § 3.

3) Stk. 2 udgår.

Til § 4.

4) Nr. 1 og 2 udgår, og i stedet for indsættes: „1. når erhververen er staten,“.

Bet. o. lovf. om erhvervelse af landbrugsejendomme m. m.

Endvidere ændres nr. 3, 4, 5 og 6 til nr. 2, 3, 4 og 5.

5) Til paragraffen føjes som nyt stk. 2:

„Stk. 2. Når en ejendom, hvortil en kommune har forkøbsret, erhverves af en anden kommune, kan indenrigsministeren bestemme, at forkøbsretten ikke kan gøres gældende.“

Til § 5.

6) I stk. 2 indføres som nyt punktum efter 1. punktum:

„Består vederlaget helt eller delvis i andet end pengeydelse, skal meddelelse om, at forkøbsretten gøres gældende, indeholde oplysning om, hvorvidt kommunalbestyrelsen agter at bringe bestemmelsen i § 8, stk. 1, i anvendelse.“

7) I stk. 2, 2. punktum, udgår ordet „dog“.

Til § 6.

8) Ordet „endelig“ udgår.

Til § 7.

9) I stk. 1 indføres efter ordet „forpligtelser“ ordene: „med hensyn til ejendommen og dens tilbehør“.

Til § 8.

10) Stk. 3 affattes således:

„Stk. 3. Omfatter erhvervelsen tillige fast ejendom, løsøre eller andre formuegoder, som ikke omfattes af forkøbsretten, og er der ikke fastsat særskilt vederlag herfor, skal vederlaget for den ejendom, som overtages af kommunen, i mangel af mindelig overenskomst fastsættes af de i stk. 1 nævnte taksationsmyndigheder.“

11) Efter stk. 3 indføres som nyt stykke:

„Stk. 0. Består vederlaget i andet end pengeydelse, kan den hidtidige ejer senest 8 dage efter, at han har modtaget meddelelse om, at forkøbsretten gøres gældende, nægte at vedstå overdragelsen. Det samme gælder i det stk. 2 og 3 nævnte tilfælde. De i § 7, stk. 2, omhandlede udgifter er i disse tilfælde kommunen uvedkommende.“

69 Udvalgenes betænkninger m. m.

Erhververens udgifter til mægler, advokat, stempling, tinglysning og lignende kan dog efter bestemmelse af indenrigsministeren godtgøres.“

Til § 9.

12) I stk. 2 udgår i 4. linje ordet „endelig“.

13) I stk. 2 indsættes efter ordene „mod et vederlag, der“ ordene: „i mangel af mindelig overenskomst“.

14) I stk. 3 ændres „6.000 m²“ til: „de i § 1 og § 2, stk. 1, fastsatte arealgrænser“.

Til § 13.

15) I stk. 1 ændres datoen „1. oktober“ til: „1. december“.

Bemærkninger.

De foreslåede ændringer under nr. 3 og nr. 6-13 og nr. 15 svarer til de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag til lovforslaget om ændringer i statshusmandsloven, og der henvises til disses ledsagende bemærkninger. Endvidere er ændringsforslag nr. 2 og nr. 14 stillet for at bringe overensstemmelse mellem indholdet af statens og kommunens forkøbsret. Ændringsforslagene nr. 1 og nr. 14 er redaktionelle ændringer i forbindelse hermed.

De under nr. 4 og nr. 5 stillede ændringsforslag omhandler den situation, at en kommune erhverver en ejendom beliggende i en anden kommune, der i henhold til lovens § 1 eller § 2 har forkøbsret til den pågældende ejendom. I praksis vil denne situation især kunne forekomme i de ikke ganske få tilfælde, hvor en købstadkommune erhverver fast ejendom beliggende i en tilstødende sognekommune. Sådanne erhvervelser kræver indenrigsministeriets samtykke i henhold til købstadkommunallovens § 22, og allerede i kraft af denne beføjelse må indenrigsministeriet på grundlag af forud indhentede udtalelser fra ved-

kommende sogneråd og amtsråd afgøre, hvorvidt samtykke må anses for foreneligt med offentlige interesser, herunder særlig hensynet til ejendommens eventuelle indlemmelse i købstadkommunen.

Da man må være af den opfattelse, at den forkøbsberettigede kommune ikke bør være afskåret fra at udøve sin forkøbsret i sådanne tilfælde, hvor tilsynsmyndigheden finder det rigtigst at nægte den erhvervende

kommune samtykke til erhvervelsen, foreslår man lovbestemmelsen udformet således, at forkøbsretten ikke uden videre bortfalder, fordi erhververen er en anden kommune, men man har ment, at indenrigsministeren skal kunne bestemme, at den ikke kan gøres gældende, når offentlige hensyn taler for at meddele samtykke til den erhvervende kommunes køb af ejendommen.

Teichert.

K. B. Andersen.

Holger Eriksen.

Ove Hansen.

Carl Petersen,
formand.

Chr. Rasmussen.

Henning Rasmussen,
næstformand.

Chr. Thomsen.

Aage Fogh.

Peter Larsen.

Anders Andersen.

Niels Eriksen.

Jacob Sørensen.

H. C. Toft.

Poul Møller.

Niels Ravn.

Morten Lange.

Bilag 1.

Udvalget har bl. a. stillet følgende spørgsmål til landbrugsministeren:

„Ved bedømmelse af lovforslagene spiller rekrutteringsmulighederne en afgørende rolle. Kan ministeren give oplysninger, der belyser aldersfordelingen i grupper af personer beskæftiget ved landbrug, såvel selvstændige brugere som medhjælpere?“

Herpå har ministeren som svar givet følgende oplysninger:

I overenstemmelse med den henstilling, der indeholdtes (på side 20) i den betænkning (betænkning nr. 236/1959), der under 18. november 1959 blev afgivet af den af landbrugsministeriet i august 1957 nedsatte kommission angående statshusmandsloven, anmodede landbrugsministeriet i december 1959 Det statistiske Departement om i forbindelse med bearbejdelsen af de ved folketællingerne indsamlede oplysninger at undersøge spørgsmålet om udviklingen i landbrugsbefolkningens sammensætning med henblik på tilvejebringelse af

nærmere materiale til belysning af rekrutteringsmulighederne inden for landbruget.

Det statistiske Departement har overfor landbrugsministeriet oplyst, at de endelige tal fra folketællingen i 1960 endnu ikke foreligger i bearbejdet stand, men departementet har i vedlagte skrivelse af 10. april 1963 (underbilag 1) meddelt en foreløbig oversigt vedrørende aldersfordelingen for de ved landbruget beskæftigede personer i sognekommunerne, hvortil henvises.

For så vidt angår den del af landbrugets medhjælperstab, der omfattes af grupperne børn og slægtninge samt fast, fremmed medhjælp uden egen husstand, er der ved landbrugstællingerne i årene 1938-62 indsamlet et talmateriale, der kan tjene til belysning af aldersfordelingen inden for de omhandlede grupper i det nævnte tidsrum. Der henvises til vedlagte af Det statistiske Departement udarbejdede 2 oversigter vedrørende henholdsvis aldersfordelingen for mandlige medhjælpere i landbruget (underbilag 2a) og aldersfordelingen for kvindelige medhjælpere i landbruget (underbilag 2b).

Underbilag 1 til bilag 1.

DET STATISTISKE DEPARTEMENT,
1. KONTOR

København, den 10. april 1963.

Under henvisning til ministeriets skrivelse af 27. marts d. å. — journal 1963 nr. 736⁵¹ — skal departementet meddele nedenstående oplysninger fra folketællingen den 26. september 1960 vedrørende aldersfordelingen for de ved landbrug beskæftigede personer.

Tallene omfatter kun sognekommunerne og kun personer beskæftiget ved det egentlige landbrug, d. v. s. ved større landbrug, gårdbrug og husmandsbrug, og man skal gøre opmærksom på, at tallene må betragtes som foreløbige.

Aldersgruppe	Indehavere og bestyrere af landbrugsbedrifter	Løs og fast medhjælp eksklusive husmedhjælp
-24 år	1.806	57.749
25-34 -	23.963	20.608
35-44 -	40.081	13.418
45-54 -	49.966	10.961
55-59 -	24.126	4.457
60-64 -	18.928	3.787
65 år og derover	20.640	2.616
Tilsammen	<u>179.510</u>	<u>113.596</u>

Helge Larsen.

Landbrugsministeriet, Slotsholmsgade 10, K.

Aldersfordeling for mandlige medhjælpere i landbruget.¹⁾ Antal personer. 1938-62.

Juli-tællinger	Mandlige børn og slægtninge						Mandlig, fast fremmed medhjælp uden egen husstand					Til-sammen
	14-årige	15-16 år	17-20 år	21-25 år	26 år og derover	I alt	16 år og derunder	17-20 år	21-25 år	26 år og derover	I alt	
1938	6.933	10.577	11.681	30.757		59.948	25.062	36.328	56.208		117.598	177.546
1939	7.135	8.907	13.116	32.591		61.749	25.194	34.832	49.930		109.956	171.705
1940	7.086	9.048	13.214	33.117		62.465	25.641	33.054	51.317		110.012	172.477
1941	6.537	8.972	11.733	33.922		61.164	25.575	31.919	53.093		110.587	171.751
1942	6.165	8.209	11.548	32.030		57.952	23.860	34.681	51.117		109.658	167.610
1943	7.680		45.053 ²⁾			52.733	—	—	—		105.694	158.427
1944	8.063		43.314 ²⁾			51.377	—	—	—		98.591	149.968
1945	4.898	7.857	11.086	30.027		53.868	18.615	32.655	44.294		95.564	149.432
1946	5.056	7.077	10.481	27.647		50.261	16.948	29.975	40.137		87.060	137.321
1947	4.702	6.907	10.247	26.515		48.371	15.284	27.115	37.714		80.113	128.484
1948	4.842	6.210	9.199	24.971		45.222	13.995	24.575	33.869		72.439	117.661
1949	4.633	6.217	8.202	26.070		45.122	13.472	23.839	37.975		75.286	120.408
1950	4.203	6.296	7.736	24.664		42.899	13.473	22.676	37.793		73.942	116.841
1951	4.214	6.284	7.915	24.447		42.860	13.690	22.174	36.463		72.327	115.187
1952	4.152	5.875	7.515	23.727		41.269	14.117	20.650	34.993		69.760	111.029
1953	4.079	5.750	7.639	22.160		39.628	14.161	21.731	32.333		68.225	107.853
1954	4.171	5.829	7.595	21.872		39.467	14.218	20.767	30.815		65.800	105.267
1955	3.924	5.596	7.143	21.503		38.166	13.867	18.861	28.313		61.041	99.207
1956	3.942	5.387	6.274	21.141		36.744	14.593	17.593	27.465		59.651	96.395
1957	3.988	5.519	5.883	20.117		35.507	14.666	17.054	26.366		58.086	93.593
1958	3.902	5.464	5.357	19.064		33.787	14.629	16.802	25.957		57.388	91.175
1959	3.455	5.259	5.200	17.800		31.714	14.639	15.628	24.365		54.632	86.346
1960	3.205	4.667	4.797	15.841		28.510	13.730	14.635	21.689		50.054	78.564
1961	3.196	4.916	5.021	5.351	9.067	27.551	12.115	12.469	8.486	9.781	42.851	70.402
1962	2.549	4.504	4.664	4.689	8.628	25.034	9.472	10.631	6.649	8.822	35.574	60.608
Pct. { 1938	4	6	7		17		14	20		32		100
1962	4	7	8	8	14		16	17	11	15		100

¹⁾ Herunder ikke fast fremmed medhjælp med egen husstand eller daglejere og lignende midlertidig medhjælp.²⁾ 15 år og derover.

Aldersfordeling for kvindelige medhjælpere i landbruget.¹⁾ Antal personer. 1938-62.

Julitællinger	Kvindelige børn og slægtninge				Kvdl., fast fremmed medhj. u. egen husstand			Tilsammen
	14-årige	15-17 år	18 år og derover	I alt	17 år og derunder	18 år og derover	I alt	
1938	5.353	11.781	27.135	44.269	19.485	32.382	51.867	96.136
1939	5.699	11.314	29.299	46.312	18.438	27.461	45.899	92.211
1940	5.635	10.964	30.369	46.968	18.886	27.213	46.099	93.067
1941	5.122	9.899	27.926	42.947	20.110	27.380	47.490	90.437
1942	4.720	8.679	26.954	40.353	19.599	28.114	47.713	88.066
1943	5.711		33.484 ²⁾	39.195	—	—	45.368	84.563
1944	5.748		32.995 ²⁾	38.743	—	—	42.236	80.979
1945	4.689	9.410	26.082	40.181	14.925	26.953	41.878	82.059
1946	4.494	8.240	23.499	36.233	13.476	23.890	37.366	73.599
1947	4.289	8.090	22.161	34.540	12.180	20.996	33.176	67.716
1948	4.400	7.040	20.823	32.263	12.248	19.855	32.103	64.366
1949	3.625	6.496	18.200	28.321	12.104	18.415	30.519	58.840
1950	3.503	6.237	17.183	26.923	11.960	17.589	29.549	56.472
1951	3.456	5.898	16.923	26.277	12.199	16.862	29.061	55.338
1952	3.079	5.313	14.637	23.029	11.582	15.700	27.282	50.311
1953	2.680	4.939	13.737	21.356	10.966	14.319	25.285	46.641
1954	2.741	4.800	13.347	20.888	10.640	13.415	24.055	44.943
1955	2.678	4.472	12.517	19.667	9.800	12.155	21.955	41.622
1956	2.634	4.133	11.810	18.577	9.976	11.573	21.549	40.126
1957	2.550	3.790	10.690	17.030	9.544	10.602	20.146	37.176
1958	2.268	3.540	9.411	15.219	9.161	9.451	18.612	33.831
1959	1.843	3.085	8.693	13.621	8.391	9.100	17.491	31.112
1960	1.714	2.489	7.453	11.656	7.188	7.775	14.963	26.619
1961	1.531	2.638	7.266	11.435	5.862	7.225	13.087	24.522
1962	1.085	2.134	5.753	8.972	3.766	5.619	9.385	18.357
Pct. { 1938	6	12	28		20	34		100
{ 1962	6	12	31		20	31		100

1) Herunder ikke fast fremmed medhjælp med egen husstand eller daglejere og lignende midlertidig medhjælp.

2) 15 år og derover.

Bilag 2.

ERHVERVSRÅDET FOR GARTNERI OG FRUGTAVL

14. marts 1963.

Erhvervsrådet anser det for fastslået og gennem den nuværende lovgivning bekræftet, at betegnelsen landbrug (landbrugsejendomme, landbrugsmæssig drift etc.) omfatter alle former for jordbrug fra det mest ekstensive marsk- og græsningsbrug over normale gård- og husmandsbrug til frilandsgartneri — frugtavl og drivhusgartneri.

Denne placering må ud fra lovmæssige og administrative synspunkter anses for naturlig og hensigtsmæssig. Gartnerierhvervet må endvidere, i det mindste hvad angår ejendommenes og arealernes benyttelse, fortsat hævde ligestillingen med bl. a. landbruget samt nære forventning om, at lovændringer ikke medfører absolutte eller relative ulemper.

På dette grundlag — og alene ud fra saglige erhvervsmæssige betragtninger — må Erhvervsrådet anmode om en præcisering i landbrugslovens § 1 af jordbrugets karakter og omfang og vil til udvalgets overvejelse foreslå følgende ændring:

§ 1: Til landbrugsejendomme efter denne lov henregnes enhver ejendom, som har eller senere får et jordtilliggende af mindst 1 ha og et grundbeløb af mindst 2.000 kr., og af hvis tilliggende mindst 1 ha anvendes til frembringelse af landbrugs- eller gartneriprodukter eller til planteskole eller til frugt- eller frøavl, og som.....

Ordet „havebrugsprodukter“, der i den gamle og nuværende lov skal dække den erhvervsmæssige produktion af frugt, grønsager, planter og blomster, bør erstattes med „gartneriprodukter“ bl. a. for at undgå en i de senere år altfor let adgang til for ikke-jordbrugere at opnå byggetilladelse til bolig og sommerhuse m. v. på større arealer, der opgives anvendt til havebrugs-

produkter. Erhvervsrådet mener, at det erhvervsmæssige gartneris sammenhæng med det øvrige jordbrug nødvendigvis må bevares, og at det må ske samtidig med, at lovgivning og administration harmoniseres og fortolkningsrammen indsnævres.

II. Erhvervelse af landbrugsejendomme.

I lov nr. 127 af 16. april 1957 og i nuværende lovforslag er der ikke taget tilstrækkeligt hensyn til, at der kan være en rimelig og naturlig grund til, at bestående gartneriejendomme ønskes etableret som aktieselskab med gartneri (planteskole etc.) og det til normal drift hørende nødvendige inventar etc. som eneste aktiv, og med ejeren og hans familie, resp. arvingerne, som aktionærer.

Store gartnerivirksomheder, der ofte ikke vil kunne deles eller omsættes, kan kun videreføres ved et særligt arrangement, som træffes af ejeren eller mellem arvingerne. Ret nærliggende er aktieselskabsformen med en af arvingerne som ansvarlig leder.

Erhvervsrådet henstiller, at aktieselskaber, der udelukkende er baseret på jordens dyrkning, bør være ligestillet med personer, hvorfor Erhvervsrådet anmoder om, at det enten indføres i loven eller også i udvalgets betænkning angives, at gartneri, planteskole m. v. falder ind under den i § 2's sidste punktum nævnte „jordbrugsmæssige anvendelse“.

I øvrigt finder Erhvervsrådet den i § 1 stædfundne skærpelse af reglerne for, hvornår en person m. v. anses for medejer, meget streng, især når der henses til, at grundlaget, i henhold til førstnævnte lovforslags (landbrugslovens) bestemmelser, udvides til også at omfatte de tidligere „frie jorder“, og til, at der desuden ønskes en begrænsning i retten til at erhverve landbrugsejendomme.

III. Statshusmandsloven.

Erhvervsrådet ønsker meget gerne i pkt. 6: § 8a — fastslået, at forkøbsretten ikke alene *omfatter* tilbehør, men at staten i givet fald er *forpligtet* til at overtage tilbehør, hvis sælgeren ønsker det.

Der ønskes en kortere frist i § 8b for landbrugsministerens, resp. jordlovsudvalgets afgørelse af, om forkøbsret skal gøres gældende, f. eks. 14 dage. § 12, stk. 2, — ønskes meget gerne ændret således, at 3 ha ikke angives som norm for et gartneri.

Drejer det sig om grønsags-frilandsgartneri, vil samme størrelse som familielandbrug være passende, hvorimod et gartneri, baseret på drivhuse, ofte kun behøver 1-2

ha areal og muligvis vil være driftsøkonomisk besværet af et større areal. Derfor ønskes § 12, stk. 2, sidste punktum, ændret således:

„Den fremtidige ejendoms størrelse må normalt ikke derved komme til at overstige et for familielandbrug eller gartneri, jfr. stk. 1, passende størrelse.“

Endelig finder Erhvervsrådet det ønskeligt og i mange tilfælde nødvendigt, at de i § 8, stk. 1 og 4, nævnte taksationsmyndigheder forpligtes til at søge sagkyndig bistand ved vurdering af gartnerier.

Erhvervsrådet anmoder om foretræde for udvalget.

Alb. Larsen.

/ A. Stauning.

Til det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende forslag om ændring af landbrugslovgivningen.
I. Lov om landbrugsejendomme. II. Lov om erhvervelse af landbrugsejendomme. III. Statshusmandsloven.

Bilag 3.

ERHVERVSRADET FOR GARTNERI OG FRUGTAVL

14. marts 1963.

Erhvervsrådet, der anerkender byplanlægningsens nødvendighed, skal ikke tage stilling til lovforslagets politiske indhold, men kun indvende, at en vedtagelse af det forelagte kan medføre en forøgelse af de ulemper, gartneriet i byudviklingsområderne, som følge af lovgivningen, kommuner og byplanekspertes kommer ud for.

Erhvervsrådet ønsker at fastslå, at gartneriet ofte er placeret og erhvervsvirksomhedens udbygning sket, før byudviklingen tager fat, at ekspropriationsregler derfor må være det naturlige udgangspunkt, hvis samfundet ønsker af erhverve, hvad den erhvervsdrivende lovligt besidder. Gartnerivirksomhedens tilstedeværelse i byudviklingsområderne er naturlig for erhvervet og som regel tillige samfundsmæssigt ønskeligt, thi den gartneriske anvendelse af „ventearealerne“ er hensigtsmæssig og ofte den eneste rentable. Dette underkendes for så vidt ikke af lovforslaget, men gartnerens vilkår i disse områder forringes.

Skal uundgæelige ulemper ventes erkendt som rimelige, må forhold, der anses for uretfærdige, og formulering, der kan give anledning til vilkårligheder, søges undgået.

Erhvervsrådet tillader sig at foreslå følgende ændringer:

§ 2, stk. 1 — Byplan (og ikke kun dispositionsplan) bør være den ubetingede forudsætning for kommunens forkøbsret.

Dispositionsplaner kendes ofte kun af en snæver kreds og er ofte utilstrækkeligt gennemtænkte.

§ 2, stk. 2 — Kommunen bør være forpligtet til at motivere ønske om tinglysning

af forkøbsret, og evt. beslutning skal af areal-ejeren kunne indbringes for (amt) indenrigsministeren. Tinglysning af forkøbsret bør kun kunne finde sted i inder- og mellemzone.

§ 3, stk. 2 — Hvis forkøbsretten omfatter tilbehør, hvad der sikkert er rimeligt og praktisk, skal der også i loven angives *pligt* til for kommunen på det givne grundlag, og hvis det ønskes, at overtage tilbehøret. Dette er muligvis udtrykt i § 7, stk. 1, men ikke klart nok.

§ 5 — Kommunens betænkningstid med hensyn til afgørelse af, om forkøbsret vil blive gjort gældende, bør begrænses til 14 dage.

§ 7, stk. 2 — Til hververens omkostninger vil — ifald hans rettigheder fortrænges af kommunen — høre udgifter og ulemper ved at skulle finde en anden ejendom.

Udbudet af landbrugsejendomme er ret stort, men det er lille, når det gælder gartneriejendomme, hvorfor ulempen ved at blive forskudt fra en foretagen erhvervelse, evt. efter gennemførte forberedelser etc., kan være ret betydelig.

I øvrigt bør hovedreglen være, at kommunen, på forespørgsel forud for at ejendommen averteres til salg, afgiver erklæring om, hvorvidt evt. forkøbsret vil blive gjort gældende. I det mindste i de tilfælde, hvor kommuneledelsen er klar over, at kommunen ubetinget er uinteressert.

§ 8 — Erhvervsrådet finder det ikke betryggende, at de i stk. 1 nævnte taksationsmyndigheder skal træffe den i realiteten endelige afgørelse vedr. ikke konkret fastsatte værdier, og især syntes § 8, stk. 3, at

kunne medføre mange tilfældigheder evt. urimeligheder. Der må stilles det krav, hvis nævnte myndigheder skal anvendes, at de suppleres med sagkyndig bistand, i alle tilfælde hvor gartnerivirksomheder vurderes.

Erhvervsrådet forudser, at lovforslaget giver anledning til dybtgående drøftelser, samt at flere af de her nævnte spørgsmål ønskes belyst ud fra nye forudsætninger, derfor anmoder Erhvervsrådet om foretræde for udvalget.

Alb. Larsen.

/ A. Stauning.

Til det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte for kommuners jordkøb.

Bilag 4.

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

Den 26. marts 1963.

I anledning af folketingets behandling af ovennævnte lovforslag skal De samvirkende danske Landboforeninger tillade sig at fremføre en række synspunkter, som man herved anmoder udvalget om at tilgodese ved forslagernes behandling.

Den del af jordlovgivningen, der vedrører landbruget, har i 1961 og 1962 været genstand for diskussion i landbokommissionen. På basis af kommissionens arbejde er der da også i fjor i folketinget gennemført sådanne ændringer af landbrugsloven, at reglerne om nedlægning og sammenlægning er blevet lempet. Landboforeningerne havde ønsket, at der samtidig blev foretaget lemper i landbrugspligten, så samdrift kunne tillades. Dette spørgsmål blev imidlertid henvist til fortsat drøftelse i landbokommissionen. I efteråret førtes derpå i kommissionen en række drøftelser om jordlovgivningen med relation til en dansk tilslutning til fællesmarkedet. Samtidig arbejdede man i naturfredningskommissionen med en ændring af naturfredningsloven, ligesom der førtes en almindelig diskussion om den fremtidige landsplanlægning på basis af „zoneplan 1962“.

For at præcisere landboforeningernes stilling til hele dette kompleks af jordlovsproblemer fremsendte De samvirkende danske Landboforeninger den 7. november 1962 til landbokommissionen en principskitse for, hvad en tidssvarende jordlovgivning efter landboforeningernes formening måtte indeholde. Da denne skitse imidlertid aldrig er kommet til realitetsbehandling, tillader

landboforeningerne sig herved at fremlægge den pågældende skitse med tilhørende kommentarer, idet man samtidig anmoder folketingsudvalget om at søge de i skitsen anførte synspunkter og forslag tilgodeset ved den videre behandling af de lovforslag, som udvalget arbejder med.

Med henvisning til den vedlagte skitse skal i øvrigt gøres følgende specielle bemærkninger til de forelagte lovforslag:

1. Lov om erhvervelse af landbrugsejendomme.

Landboforeningerne kan give tilslutning til det hensigtsmæssige i, at bestemmelserne om adkomsterhvervelse på landbrugsejendomme samles i en enkelt lov. Derimod må landboforeningerne vende sig mod den foreslåede skærpe af de gældende erhvervelsesregler. I en tid, hvor landbruget er tvunget ud i en strukturtilpasning, er det en meget betænkelig sag at indføre tilpasningshæmmende foranstaltninger. Derfor må man kraftigt henstille, at der ikke foretages yderligere indskrænkninger i den nuværende adgang til at erhverve landbrugsejendomme, men at reglerne endog lempes, således at der overensstemmende med skitseforslaget gives mulighed for at erhverve landbrugsejendomme til umyndige børn, der er under landbrugsuddannelse.

Ligeledes må det kraftigt henstilles, at bopælskravet slettes, da en sådan yderligere restriktion findes uforuden og i øvrigt mindre velegnet til i væsentlig grad at kunne begrænse ikke-landmænds og udlandings køb af landbrugsejendomme.

Derimod kan et sådant krav virke meget generende i en række tilfælde f. eks. i forbindelse med familieforpagtninger.

De interesser, der kan være i at undgå en uhemmet indvandring af udenlandske landmænd, vil fuldt ud kunne tilgodes gennem en fortsættelse og eventuel udbygning af den gældende lov af 1959 om erhvervelse af fast ejendom i Danmark.

De tilfælde, hvor bykapital udnytter skattelovgivningens almindelige regler vedr. opgørelse af indtægt fra erhvervsvirksomhed til finansiering af et privatforbrug gennem besiddelse af landbrugsejendomme, vil bedst og mest hensigtsmæssigt kunne rammes gennem en skærpelse af lystgårdsbegrebet.

2. Lov om landbrugsejendomme.

Landboforeningerne må med tilfredshed konstatere, at man foreslår landbrugspligten lempet, således at man nu i et vist omfang vil legalisere den samdrift af ejendomme, som allerede gennem en årrække har fundet sted som et naturligt led i landbrugets igangværende tilpasningsproces.

Overensstemmende med skitsen må landboforeningerne imidlertid henstille, at der åbnes videregående mulighed for samdrift, end hvad forslaget indeholder. Foruden at det ubetinget må være tilladt at drive 2 ejendomme sammen, bør endvidere samdrift af de samme ejer tilhørende ejendomme altid være tilladt.

Endelig bør det under særlige betingelser være muligt at kunne opnå tilladelse til videregående samdrift, hvor forholdene taler for det.

3. Statens og kommunernes forkøbsret.

Gennem den foreslåede ændring af statshusmandsloven og det helt nye forslag om kommunernes forkøbsret åbnes der reelt mulighed for, at alle jordarealer over 6.000 m² kommer på det offentliges hænder, og forslagene vil derved kunne medføre en gradvis afskaffelse af den private ejendomsret til den dyrkede jord i Danmark.

Forslagene kommer derfor i deres konsekvens i strid med den privatretlige struktur af det danske samfund, som er forankret i grundlovens generelle bestemmelse om ejendomsrettens udkrænkelighed. Med hensyn til den foreslåede forkøbsrets karakter af ekspropriation og den rejste tvivl om

dens overensstemmelse med forfatningen henvises til vedlagte uddrag af redegørelse fra De danske Grundejeres Landsorganisation.

Bortset fra disse forhold vil en gennemførelse af lovforslagene i praksis komme til at virke meget generende på den almindelige omsætning af landbrugsejendomme, selv om forkøbsretten kun udnyttes i et begrænset antal tilfælde.

Forslagernes gennemførelse vil kræve en betydelig administration, idet der årligt omsættes 8.000-10.000 bebyggede landbrugsejendomme eller ca. 30 om dagen. Såvidt man kan skønne, sælges heraf i disse år 2.000-2.500 til unge landmænd, der etablerer sig første gang. Det må i denne forbindelse erindres, at salg af landbrugsejendomme i nogen grad er sæsonbestemt som følge af hele den naturlige årstidsvekslen, som erhvervet er så intimt forbundet med. Således foregår en stor del af generationsskifteoverdragelserne i det tidlige forår før såtid samt om sommeren før høst. Under sådanne omstændigheder, hvor eksempelvis et par ældre mennesker netop i denne tid sælger gården med overtagelse til 1. april, fordi de ældre ikke magter at drive gården længere, vil det virke meget generende for de unge mennesker, om de skal vente i 4 uger, før de ved, om gården bliver deres. Det vil også genere dispositionerne vedrørende forårsarbejdet. Udnytter det offentlige sin forkøbsret, skal den unge mand sidst i april på ny ud at se på ejendomme.

Disse forhold bevirker, at forkøbsrettens indførelse vil føles yderst generende i den praktiske ejendomsomsætning, idet tidspunktet for en handels afslutning og for overtagelsen normalt falder tæt op ad hinanden, samt fordi der almindeligvis før og efter handelens afslutning af køberen træffes en række dispositioner af betydelig økonomisk rækkevidde med henblik på overtagelsen og driften af vedkommende ejendom. En gennemførelse af forslaget vil derfor indføre sådanne hindringer for den fri ejendomsoverdragelse, at man yderligere gør det vanskeligt for de unge kapitalfattige landmænd at overtage de ejendomme, der er tyngdepunktet i den danske landbrugsproduktion, og videreføre driften af dem uden afbæk i produktion og investeringer.

En etablering af en almindelig forkøbsret kan ikke undgå at påvirke ejendomspriseniveauet i opadgående retning, idet den unge mand, der ønsker at købe en ganske bestemt ejendom, vil byde noget mere for ejendommen, end han strengt taget magter, blot for at gardere sig mod, at det offentlige udnytter sin forkøbsret. Ligeledes vil de tilfælde, hvor en ældre landmand overdrager sin ejendom til en ung mand til en forholdsvis lav pris, blive stadig sjældnere, idet parterne må befrygte, at det offentlige i netop sådanne tilfælde vil være særligt fristet til at udnytte sin forkøbsret. En udvikling i denne retning vil være yderst uheldig, da den vil vanskeliggøre den unge generations overtagelse af landbrugsejendommene, og da den vil virke fordyrende på produktionen.

Såfremt en gennemførelse af forslagene får til følge, at en større del af den danske landbrugsjord kommer på det offentliges hænder, vil der hermed ske et brud på det væsentlige i dansk jordlovgivning: at ejer og bruger normalt er samme person. Det er et særkende, at lovgivningsmagten ved bondefrigørelsen for snart 200 år siden ikke alene sikrede bonden den *personlige frihed* ved at fritage ham for hoveri og stavnsbånd, men også gennem fæsteafløsningen sikrede ham *dispositionsfrihed* gennem ejendomsret over jorden. Den danske bondes personlige frihed og frie dispositionsret over produktionsapparatet er en væsentlig baggrund for, at dansk landbrug på et tidligt tidspunkt nåede et højt produktionsteknisk gennemsnitsniveau. En stærk udbredelse af forpagtningsystemer har i de fleste lande virket hæmmende på fremskridt i landbruget, og statens overtagelse af jorden har i en række lande i nyere tid ført til direkte produktionstilbagegang.

Af ovennævnte grunde må De samvirkende danske Landboforeninger meget kraftigt advare folketinget mod at gennemføre forslagene, ligesom man henstiller, at den gældende forkøbsret til ejendomme over 56.000 kr. grundbeløb ophæves.

Der skal endelig gøres opmærksom på, at den i Sverige tidligere gældende forkøbsret til jord er afskaffet i 1955 og afløst af en bestemmelse om, at ejendomsoverdragelser skal godkendes i de lokale landbrugsnævn. Den i Norge gældende statsforkøbsret, der

udøves af lokale nævn, må kun udnyttes med umiddelbart videresalg for øje, og i begge lande har de jordpolitiske beføjelser, der udøves af nævnene, et klart sigte mod strukturrationalisering.

Da spørgsmålet om jordlovgivningens administration i vid udstrækning omhandles i statshusmandsloven, og da ændringsforslaget også befatter sig med ændringer i de administrative organer, skal her gøres opmærksom på afsnittet om jordlovgivningens administration i vedlagte principskitse.

Det er landboforeningernes opfattelse, at det vil være påkrævet at henlægge flest mulige administrative beføjelser af jordlovgivningsmæssig natur til amtsvis oprettede jordbrugsnævn. Landboforeningerne har da også bemærket, at landbrugsministeren i erhvervslovens § 11 har foreslået, at lokale sagkyndige skal kunne medvirke ved lovens administration. Da landbrugsministeriet imidlertid på en lang række jordpolitiske områder i øvrigt har behov for at kunne trække på lokal, landbrugskyndig sagkundskab, forekommer det mest rationelt at oprette lokale jordbrugsnævn efter svensk mønster til varetagelse af de administrative jordpolitiske beføjelser. Foruden forenklingen vil man derigennem kunne sikre sig, at administrationen smidigt tilpasser sig udviklingen og de specielle lokale krav.

Jo mere restriktiv jordlovgivningen som følge af befolkningstilvæksten bliver, des vigtigere er det, at der er den kortest mulige vej mellem det praktiske landbrug og administrationen, hvis en fri bondestand skal bevares. Derfor må landboforeningerne meget kraftigt henstille, at folketinget tager skridt til at forenkle og smidiggøre jordlovgivningens administration gennem oprettelse af lokale jordbrugsnævn, der administrerer efter hovedretningslinjer, som landbrugsministeriet har fastlagt efter samråd med et landsjordbrugsnævn eller statens jordlovsudvalg.

Som konklusion skal landboforeningerne præcisere,

at man ønsker forslagene om det offentliges forkøbsret trukket tilbage på grund af deres skadelige indflydelse på den enkelte

landmands dispositionsmuligheder og deres fordyrelse af ejendomsomsætningen,

at man finder bopælskravet unyttigt og skadeligt, og at man i øvrigt ønsker en udvidelse af erhvervelsesadgangen til landbrugsejendomme i stedet for en indskrænkning,

at man ønsker videregående adgang til samdrift, end forslaget hjemler, samt

at man ønsker en forenkling og smidiggørelse af jordlovgivningens administration gennem oprettelse af lokale jordbrugsnævn.

For De samvirkende danske Landboforeninger.

Anders Andersen.

Johs. Larsen.

V. Fog-Petersen.

Til det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende

1. lov om erhvervelse af landbrugsejendomme,
2. lov om landbrugsejendomme, 3. statshusmandsloven, 4. lov om kommuners forkøbsret m. m.

Underbilag 1 til bilag 4.

DE SAMVIRKENDE DANSKE
LANDBOFORENINGER

Den 7. november 1962.

Principper for en tidssvarende jordlovgivning.

Formålet er at sikre den bedst mulige udnyttelse af Danmarks jord og at skabe økonomisk fordelagtige bedriftsenheder gennem en forenklet jordlovgivning samt tillige sikre de bedst mulige adgangsbetingelser til Danmarks jord for den ungdom, der ønsker at gå ind i landbruget.

I. Planlægning.

1. Der gennemføres en landsplanlægning, der *aktivt* går ind for den industrielle udbygning til landets forskellige egne med henblik på en spredning af befolkningstilvæksten. Dette åbner også mulighed for, at by- og industriudviklingen i større udstrækning kan foregå på de arealer, der ligger omkring grænsen for økonomisk udnyttelse til jordbrug.
2. I tilknytning til landsplanlægningen gennemføres en detaljeret egnsplanlægning, der fastlægger, hvilke områder der kan anvendes til bebyggelse med henholdsvis industrier, boliger og sommerhuse, og hvilke områder der skal udlægges som mere eller mindre fredede arealer.
3. Områderne til bebyggelse skal til enhver tid være af en sådan størrelse, at urimelige grundpriser undgås.
4. Hvor der ved egns- og landsplanlægningen gøres indgreb i bestående rettigheder, erstattes disse af det offentlige.

II. Jordens vurdering og beskatning.

1. *Udenfor de til bebyggelse udpegede områder* vurderes al jord efter dens jordbrugsmæssige værdi, d. v. s. at der ikke længere ved vurderingen skal tages hensyn til beliggenhed, og den fritages for alle jord-skatter.
2. *Indenfor de til bebyggelse udpegede områder* vurderes jorden som hidtil efter den økonomisk gode anvendelse, og ved salg af jorden skal samfundet kunne inddrage en del af fortjenesten. Disse fortjenester

beregnes i forhold til den sidste vurdering, inden arealet overførtes til område for bebyggelse, idet vurderingen dog opreguleres med et vist konjunkturtillæg samt tillægges et erstatningsbeløb for afståelse. Bestemmelsen kan dog først få virkning for jord, der er erhvervet efter lovens ikrafttræden.

III. Erhvervelse af landbrugsjord.

1. Man opretholder den nuværende lov fra 1959 om erhvervelse af fast ejendom i Danmark, der stiller som betingelse for adkomsterhvervelse, at man enten ved erhvervelsen har fast bopæl i Danmark eller tidligere har haft det i sammenlagt mindst 5 år.
2. Personer skal som hidtil frit kunne erhverve indtil 2 landbrugsejendomme. Der gives mulighed for derudover at erhverve landejendomme til umyndige børn, der er under landmandsuddannelse. Såfremt vedkommende barn efter at være blevet myndigt indgår i andet erhverv, kræver den fortsatte besiddelse af ejendommen godkendelse. I givet fald kan ejendommen kræves afhændet indenfor en nærmere fastsat tidsfrist.
3. Al anden erhvervelse af landbrugsjord — det være sig personer eller selskaber m. v. — kræver tilladelse.
4. Lystgårdsbegrebet skærpes, således at en landbrugsejendom, der i en årrække er blevet drevet med skattemæssigt underskud, af ligningsmyndighederne kan behandles som lystejeendom, medmindre skatteyderen kan godtgøre, at han udnytter ejendommen i erhvervsøjemed.

IV. De frie jorder.

Det bør overvejes, om de frie jorder gradvis bør overføres til samnotering med bestående landbrugsejendomme, eller om

disse jorders problem kan løses alene ved at give staten forkøbsret til dem, efterhånden som de udbydes til salg.

V. Udnyttelse af landbrugsjorden.

1. Der gennemføres en smidig administration af de i henhold til jordlovene tilladte sammenlægninger af ejendomme, og dispensation fra de i loven nævnte ejendomsstørrelser bør gives, når der derved skabes mulighed for at oprette rationelle driftsenheder.

2. Samdrift af de samme ejer tilhørende ejendomme skal være tilladt. Det skal endvidere altid være tilladt at drive 2 ejendomme sammen. Samdrift herudover kræver tilladelse og kan gives på et bestemt åremål. Ved samdrift forstås, at der anvendes fælles arbejdskraft, husdyrhold og inventarbestand; men de enkelte ejendomme skal holdes afgrænsede, og bygningerne skal opretholdes og være brandforsikrede.

VI. Jordlovgivningens administration.

1. Jordlovgivningens administration decentraliseres. Der oprettes:

- a. lokale jordbrugsnævn for nærmere afgrænsede områder, normalt 1 for hvert amt,
- b. et landsjordbrugsnævn.

2. De lokale jordbrugsnævn varetager den lokale administration af jordlovgivningen — herunder tilladelser til ejendoms erhvervelse, samdrift m. v. Nævnenes afgørelse kan ikke ændres af landbrugsministeren, medmindre sagen indankes af en af parterne eller vedkommende kommunalbestyrelse.

3. Landsjordbrugsnævnet, der oprettes under landbrugsministeriet, skal være rådgivende for landbrugsministeren under udformningen af retningslinjerne for og gennemførelsen af jordlovgivningens administration.

4. Jordbrugsnævnene overtager foruden landbrugslovens og jorderhvervelseslovens administration endvidere en række andre funktioner af jordpolitisk karakter, herunder bl. a. de opgaver, som hidtil har været varetaget af:

- a. Statens Jordlovsudvalg,
- b. Husmandsbrugskommissionerne,
- c. Jordfordelingskommissionerne,
- d. Grundforbedringsudvalgene.

Jordbrugsnævnene repræsenteres endvidere i de udvalg, der beskæftiger sig med egnsplanlægning, naturfredning, vejføringer m. m.

5. Jordbrugsnævnene udpeges af landbrugsministeren efter indstilling fra jordbrugeets organisationer.

a. *De lokale nævn* kan eksempelvis have følgende sammensætning:

1	repræsentant for amtet
2	— - landboforeningerne
1	— - husmandsforeningerne
1	— - gartneri og frugtavl
<hr/> 5	

De lokale nævn optager i hvert enkelt tilfælde forhandling med vedkommende kommunalbestyrelse. I sager, hvor skovbrugsinteresser gør sig gældende i relation til jordlovenes administration, suppleres nævnene med en repræsentant for skovbruget.

b. *Landsjordbrugsnævnet* kan have følgende sammensætning:

1	repræsentant for landbrugsministeriet
	(departementschefen - formand)
1	— - sognerådsforeningerne
1	— - amtsrådsforeningen
4	— - landboforeningerne
2	— - husmandsforeningerne
1	— - skovbruget
1	— - gartneri og frugtavl
<hr/> 11	

6. Landsjordbrugsnævnet skal ikke have egen administration, men skal sortere direkte under landbrugsministeriet. De lokale nævns administrative opgaver henlægges til amterne og varetages af en af landbrugsministeren udpeget kontorchef med særlige landbrugsøkonomiske forudsætninger.

Underbilag 2 til bilag 4.

DE SAMVIRKENDE DANSKE
LANDBOFORENINGER

12. november 1962.

Kommentarer til principskitse af 7. november 1962.

Landboforeningernes sigte med ændringerne i jordlovgivningen er, som angivet indledningsvis i skitsen, gennem planlægning at opnå den bedst mulige udnyttelse af Danmarks jord, at sikre en harmonisk strukturtilpasning og at skaffe landbrugets unge de bedst mulige adgangsbetinger til jorden. Man er af den opfattelse, at det fortsat vil være både samfundsøkonomisk og landbrugsøkonomisk fordelagtigt at opretholde et stort antal selvstændige landbrugsbedrifter, hvor ejer og bruger er samme person. For at skabe baggrund herfor må det undgås, at landbrugsjendommenes prisniveau påvirkes væsentligt af indenlandske såvel som udenlandske efterspørgere, som ikke skal leve af at være landmænd, ligesom det må undgås, at der frit kan foretages store jordsamlinger. På den anden side må man gennem sammenlægninger og ved at tillade samdrift give mulighed for en tilpasning af bedriftsstørrelserne til den tekniske og den økonomiske udvikling.

Ad I. planlægning.

Ved en gennemgribende lands- og egnsplanlægning vil man være i stand til at forhindre en tilfældig og uhensigtsmæssig udstykning og bebyggelse. Sammenhængende bebyggelse bør først kunne ske, når et areal er overført til byggezone. De meget høje grundpriser omkring byerne i disse år har i høj grad deres rod i, at der er inddraget for små arealer til byggezoner (indzoner). Derfor bør byudviklingsloven snarest moderniseres. Ved en aktiv byudviklingspolitik vil man tage toppen af grundprisstigningerne.

Vedrørende landsplanlægningen ønsker landboforeningerne at fremme en politik, der går ind for *aktivt* at lede udviklingen

imod en kraftigere byudvikling af landets vestlige egne. Det vil give en bedre befolkningsgeografisk balance, og det åbner endvidere mulighed for, at en betydelig del af byudviklingen kan foregå på jorder, der ligger omkring dyrkningsgrænsen.

Ad II. Jordens vurdering og beskatning.

Man bør fremtidig i ejendomsskattemæssig henseende skarpt skelne mellem den jord, der ved planlægningen er forbeholdt jordbrugsmæssig udnyttelse, og den jord, der frigives til byggeformål. Man ønsker således den rene landbrugsjord vurderet alene efter dens jordbrugsmæssige værdi og beskatningen af den egentlige landbrugsjord ophævet.

Når det ved planlægningen fastlægges, at jorden udenfor byggezonerne kun må udnyttes af jordbrugserhvervene, følger det naturligt, at jorden ikke skal vurderes højere end dens jordbrugsmæssige værdi. Herved falder hele den oprindelige begrundelse for ejendomsbeskatningen væk. De prisstigninger, der vil ske for jorden, vil nemlig alene være betinget af udviklingen i landbrugs-konjunkturerne og i det almindelige prisniveau. Ganske vist vil der kunne gøre sig spekulation gældende lige udenfor byggezonerne på arealer, som snarest forventes overført til byggezoner, men dette vil kunne modvirkes ved, at den beskatning eller inddragning af fortjeneste, der vil ske, når der sker salg i byggezonen, i fremtiden principielt skal ske på grundlag af forskellen mellem salgsprisen og den senest foretagne ejendomsvurdering, inden ejendommen blev overført til byggezone.

Til gengæld for skattefritagelsen af almindelig landbrugsjord vil det være konsekvent at foretage en stærkere beskatning af de fortjenester, der opnås i byggezonerne. Men

det må dog være således, at de jordbrugere, der har siddet på ejendommene i en årrække, og som fortrænges af byudviklingen, skal have en rimelig fraflytningsbonus.

Ad III. Erhvervelse af landbrugsjord.

Landboforeningerne mener, at det fortsat vil være muligt at opretholde den gældende jordkøbslov fra 1959. Hvis fællesmarkedet skulle fremsætte krav om lovens ophævelse, kan man imidlertid ikke imødekomme dette, før dansk landbrug har opnået lige konkurrencevilkår med de øvrige landmænd i fællesmarkedet. Til den tid vil en uheldig udvikling gennem udenlandsk kapitals opkøb af dansk landbrugsjord kunne modvirke enten gennem at begrænse den frie erhvervelsesret til landbrugere eller ved at kræve, at enhver ejendomsoverdragelse skal godkendes af jordbrugsnævnene.

I stykke 2 foreslås, at man fortsat må erhverve 2 landbrugsejendomme uden speciel tilladelse. Man finder imidlertid, at det bør muliggøres yderligere at erhverve ejendom til børn, der er under landbrugsudannelse.

Indholdet af stykke 3 giver myndighederne mulighed for et nøje indseende ved jordkøb af selskaber, institutioner, stiftelser og foreninger samt af personer, der i forvejen har to ejendomme. Herigennem kan man bl. a. forhindre udenlandske såvel som danske konsortiers opkøb af dansk landbrugsjord.

Med forslaget om en skærpelse af lystgårdsbegrebet i punkt 4 tilsigtes at give ligningsmyndighederne mulighed for at nægte en skatteyder ret til at fradrage underskud opstået i en landbrugsbedrift i indkomsten fra andre erhverv, hvis den pågældende i et vist åremål har arbejdet med et skattemæssigt underskud og derigennem vist, at det ikke kan være af erhvervsmæssige grunde, at han driver den pågældende ejendom. Hvis skatteyderen imidlertid kan godtgøre, at det skyldes specielle landbrugsmæssige årsager, at han har haft det pågældende underskud, skal ejendommen dog ikke kunne betragtes som lystejeendom.

Ad IV. De frie jorder.

Det erkendes, at de frie jorder frembyder et specielt problem. Det vil på den ene side

administrativt være rationelt gradvis at overføre dem til samnotering med landbrugsejendomme. På den anden side rummer de frie jorders tilstedeværelse mulighed for en fornuftig arealtilpasning. Problemet med de frie jorder i marsken løses muligvis bedst ved at give staten forkøbsret til dem, efterhånden som de udbydes til salg.

Ad V. Udnyttelsen af landbrugsjorden.

Forslagene i dette afsnit tager sigte på hele strukturproblemet. Den tekniske og økonomiske udvikling medfører ændringer af landbrugsstrukturen og dermed i antallet og størrelsen af de selvstændige bedrifter, hvorfor en ændring af landbrugsloven er påkrævet for at sikre en harmonisk tilpasning til udviklingen. Reglerne om nedlægning og sammenlægning er ændret i 1962. De er måske lidt for stramme, men det vil dog ikke være hensigtsmæssigt allerede nu at ændre ved dem igen. Derimod bør reglerne administreres smidigt og liberalt, hvilket de også i deres nuværende udformning giver mulighed for. Sammenlægningsreglerne og samdriftsbestemmelserne må ses i sammenhæng, idet liberale sammenlægningsregler gør adgangen til samdrift mindre nødvendig. Omvendt gør udstrakt adgang til samdrift det mindre påkrævet at udvide sammenlægningsreglerne.

Under en så hastig udvikling, som vi lever under, vil det nemlig være vanskeligt at have tilpasset sammenlægningsreglerne til, hvad der til enhver tid er mest rationelt. Derfor vil det have stor værdi at legalisere samdrift indenfor nærmere angivne rammer, idet erhvervet derved får mulighed for gradvis at tilpasse sig udviklingen, ligesom der — hvis udviklingen skulle vende — bliver mulighed for hurtigt at genskabe et større antal selvstændige brug.

Ved vurderingen af, i hvor stort omfang nedlægning og samdrift skal tillades, bør man ikke alene tage i betragtning, hvor stort antallet af efterspørgere efter landbrugsejendomme er, men også hvilken bedriftsstørrelse der ud fra en økonomisk vurdering vil være den mest fordelagtige. Erfaringsmæssigt har bondebruget med dets beskæftigelse af 2-3 mand været den mest stabile og rentable brugsenhed i landbruget. Foretagne undersøgelser og oplysninger fra udlandet tyder på, at stor-

driftsfordelen også i fremtiden meget hurtigt vil være udtømt i landbruget, således at en brugsenhed, der giver mulighed for ved en rationelt tilrettelagt produktion at beskæftige 2-3 mand, også i fremtiden vil være den samfundsøkonomisk fordelagtigste bedriftsstørrelse. Men en sådan bedrift skal i dag have betydeligt større areal- og/eller bygningskapacitet end det gamle bondebrug.

Disse betragtninger ligger til grund for det i stykke 2 nævnte forslag om samdrift. Samdrift udover de nævnte grænser kan finde sted, men kræver jordbrugsnævnets godkendelse. Man finder, at det indtil videre vil være berettiget at opretholde kravet om bygningernes opretholdelse. Når en årrække er gået, vil man have bedre forudsætninger for at bedømme, hvor langt man skal gå med egentlige nedlægninger.

Ad VI. Jordlovgivningens administration.

Landboforeningerne lægger megen vægt på, at der både sker en forenkling af jordlovgivningens administration, og at denne

decentraliseres, så den får de praktiske strukturtilpasningsproblemer nærmere ind på livet. Det vil være vanskeligt i lovparagraffer at udforme bestemmelser om vilkår for erhvervelse af landbrugsejendomme med den til enhver tid tilsigtede virkning. Derfor er det af stor betydning, at jordlovgivningen administreres på en smidig måde, der dels muliggør en stadig tilpasning til udviklingen, dels tager størst mulig hensyn til de foreliggende enkelttilfælde. Dette mener man bedst kan finde sted igennem lokale jordbrugsnævn, der administrerer efter generelle hovedretningslinjer, som er udformet af landbrugsministeriet efter samråd med et landsjordbrugsnævn. Forslagene tilsigter endvidere en rationalisering af hele jordlovgivningens administration ved, at flest mulige funktioner samles i jordbrugsnævnene, der samtidig gennem repræsentation i naturfredningsnævn, egnspanudvalg m. fl. vil kunne bringe landbrugsinteresserne ind i billedet på et tidligt tidspunkt ved det offentliges disposition over landbrugsjorden.

Underbilag 3 til bilag 4.

DE SAMVIRKENDE DANSKE
LANDBOFORENINGER*Uddrag af redegørelse af 1. marts 1963 fra De danske Grundejeres Landsorganisation.*

C. Den *forkøbsret* til (praktisk set) *alle faste ejendomme*, der (ifølge forslagene) indrømmes det offentlige, og som efter bestemmelsernes formulering indebærer mulighed for gradvis at bringe al landets jord i offentlig eje, er efter landsorganisationens opfattelse uforenelig med den privatretlige struktur af det danske samfund, der er forankret i grundlovens § 73, stk. 1, 1. pkt., om ejendomsrettens ukrænkelighed, således som denne uimodsagt er kommenteret under grundlovsforhandlingerne på rigsdagen i 1953. Der kan herom henvises til (mindretalsudtalelsen i) betænkning nr. 110 af 1954 vedrørende fuld grundskyld, pag. 224 ff. (særlig pag. 226-27, 230 og 234).

Dette kan ikke forsvares med det nationalpolitiske hensyn, at forkøbsretten kunne bruges til at hindre overdragelsen af dansk jord til udlændinge. Skulle den faktisk *praktiseres*, hvor en udlænding er køber, men ikke mod indfødte, ville dette efter Danmarks indtræden i fællesmarkedet utvivlsomt kollidere med pligterne efter Romtraktaten. I forhold til denne måtte forkøbsretten praktiseres generelt uden hensyn til erhververens nationale tilknytning, og den af det offentlige erhvervede jord måtte overlades til udnyttelse uden national diskriminering, hvad enten overladelsen skal ske ved salg på sædvanlige vilkår, ved bortforpagtning eller på jordrentevilkår. I øvrigt må grundlovmæssigheden vurderes efter de muligheder, forkøbsretten efter lovens formulering rummer, ikke efter det omfang, i hvilket den underhånden antydes at ville blive benyttet.

Da en ekspropriation, selv med iagttagelse af de almindelige betingelser i grundlovens § 73, stk. 1, pkt. 2 og 3, ikke kan anvendes

til at tilsidesætte pkt. 1 om den private ejendomsrets *generelle* ukrænkelighed, har en undersøgelse af, hvorvidt de to lovforslag kan betragtes som *ekspropriationslove*, herefter kun betydning i relation til spørgsmålet om, hvorvidt de — ligesom de under A og B omhandlede — omfattes af § 73, stk. 2, således at en tredjedel af folketingets medlemmer kan kræve, at eventuel stadfæstelse udskydes til efter nyvalg og fornyet vedtagelse.

Om den i gældende ret til visse landejendomme og med bestemt begrænset formål hjemlede forkøbsret i statshusmandslovens § 8 antager *Egon Larsen*: Erstatningsfrie reguleringer (1959) pag. 294, at den har karakter af en (tilladelig) ekspropriation.

Den ekspropriationsmæssige karakter af „forkøbsretten“ understreges endnu stærkere ved den *udformning*, den har fået i forslagene. Efter statshusmandslovens § 8 er den principielle fremgangsmåde den, at ejeren af en ejendom, der er belastet med forkøbsret, hvis han vil sælge, først skal tilbyde ejendommen til jordlovsudvalget. Efter forslagene sker der først en overdragelse eller anden overførelse til en privat medkontrahent e. l., og denne fortrænges så ved forkøbsrettens udøvelse, idet det offentlige „indtræder . . . i erhververens rettigheder og forpligtelser“ (og der foreligger da salgstvung); hertil kommer reglerne om „afståelse“ af en af sælgeren betinget aftægt, som det offentlige kan forlange konverteret til et pengebeløb; af de nye regler i forslagenes § 8, stk. 4, og 8 e, stk. 4, om forkøbsret „over for en pant- eller udlægshaver, som på tvangsauktion har erhvervet ret til at få ejendommen udlagt“, fremgår det klart, at der er tale om *en ret mod erhverve-*

ren, om hvem der intet foreligger som basis for at antage, at han godvillig vil slippe ejendommen. Det er kun i meget uegentlig forstand en „forkøbsret“.

Men som ekspropriationslove er forslagene i øvrigt — altså bortset fra kollisionen med grundlovens § 73, stk. 1, 1. pkt. — også forfatningsstridige, idet der for den kommunale „forkøbsret“ fuldstændigt, og for den stats-

lige reelt, mangler den specifikation af afståelsens formål, som forlanges i grundlovens bud om, at ekspropriationen skal ske „ifølge lov“. Om realiteten heri henvises til folketingsudvalgets betænkning af 12. maj 1960 vedrørende landsbyggeloven, Folketings-tidende 1959-60, tillæg. B., Blad nr. 511, Til nr. 65.

Bilag 5.

INDUSTRIRÅDET

København, den 17. april 1963.

Industrien har navnlig siden begyndelsen af 30'erne gennemgået en meget betydelig udvikling, som har været af stor økonomisk betydning for det danske samfund. Ekspansionen indenfor industrien har for det første medført en meget betydelig fremgang i den totale samfundsproduktion og dermed i levestandarden og for det andet gjort det muligt at skaffe beskæftigelse til en stor del af den arbejdskraft, som landbruget på grund af de vanskelige afsætningsvilkår har måttet skubbe fra sig.

Til belysning af denne udvikling skal blot nævnes, at industriens bruttofaktorkomst i 1960 var ca. fire gange så stor som i 1930, medens bruttofaktorkomsten i de øvrige erhverv kun blev fordoblet i denne periode, og at beskæftigelsen i industrien siden 1930 er forøget med omkring 225.000 personer.

Når denne udvikling har kunnet finde sted inden for industrien, skyldes det et samspil mellem mange faktorer, men det havde under ingen omstændigheder været muligt at opbygge en dansk industri, som var konkurrencedygtig med udlandets, hvis der ikke var blevet udvist et omfattende initiativ og udfoldet store bestræbelser for at nå frem til den mest hensigtsmæssige organisation af produktionen. Vilkårene for dette initiativ har ikke været lige gode i hele den betragtede periode, men navnlig i de senere år er der på flere områder gennemført lempelser i det offentlige restriktioner overfor erhvervslivet.

Det er rådets overbevisning, at udbygningen af industrien vil fortsætte, og at det på den anden side er ganske nødvendigt, at den fortsætter, hvis det skal lykkes at overvinde de vanskeligheder, som det danske samfund står overfor på grund af landbrugets afsætningskrise.

Hvis det skal lykkes at gennemføre en yderligere udbygning af industrien, er det imidlertid en betingelse, at der sikres industrien mulighed for at udvise initiativ og fremsyn, og at disse bestræbelser ikke modarbejdes af det offentlige. En videre udbygning af den danske industri må, som erfaringen viser, i meget vidt omfang ske på grundlag af eksport, og det er derfor ganske afgørende, at der ikke lægges unødige hindringer i vejen for virksomhedernes bestræbelser for at vælge den placering, som giver de laveste produktionsomkostninger og de bedste transportmuligheder.

Det er derfor med beklagelse, Rådet har konstateret, at der er fremsat forslag om en skærpelse af restriktionerne på dette område. Dette betyder ikke, at Rådet ikke er indforstået med, at det af hensyn til skabelsen af rekreative områder og af hensyn til økonomiseringen med de offentlige investeringer kan være nødvendigt at begrænse de private dispositioner. Rådet kan fuldt ud tilslutte sig såvel, at der skabes rekreative områder, som at der økonomiseres med de offentlige investeringer, men vi er af den bestemte opfattelse, at man i de fremsatte forslag er gået videre, end det fra et økonomisk synspunkt er forsvarligt, og at den form for regulering, der søges gennemført af hensyn til økonomiseringen med de offentlige investeringer, er uheldig.

De i forslagene indeholdte bestemmelser til begrænsninger i bebyggelsen har jo et langt videre sigte end at sikre rekreative områder, idet forslagene herudover har til formål at koncentrere udviklingen af erhvervslivet og boligbebyggelsen i deciderede byområder. Om en sådan koncentration er hensigtsmæssig, er formentlig tvivlsomt.

En koncentration af erhvervs- og boligbyggeriet vil vel som anført i bemærk-

ningerne til forslagene indebære visse fordele, navnlig fordi de offentlige investeringer specielt i vand- og kloakanlæg bliver mindre end ved spredt bebyggelse, men også fordi der bliver bedre muligheder for at udligne ikke-konjunkturbestemte beskæftigelsesvariationer i enkelte virksomheder og brancher.

Disse hensyn kan imidlertid ikke være eneførende for placeringen af erhvervsvirksomheder og boliger. Udviklingen synes klart at vise, at forbedringerne i transportforholdene har aktualiseret befolkningens ønsker om at bo i nærheden af de frie og naturskønne områder, fordi selv betydelige afstande mellem bopæl og arbejdsplads ikke virker afskrækkende, og udviklingen mod stadig større tekniske enheder har på den anden side medført, at en egentlig udjævning af beskæftigelsesvariationerne kun kan forventes i egentlige storbyområder. Det må endvidere tages i betragtning, at mange af de eksisterende byområder er ude af stand til at fungere som centre for større bydannelse, medmindre der foretages gennemgribende og meget bekostelige omlægninger, således at også en koncentreret bebyggelse vil kræve betydelige offentlige investeringer.

De forhold, der taler for en koncentration af erhvervsvirksomhederne og boligbebyggelsen, har således ikke nær samme vægt som tidligere, samtidig med at ulemperne ved koncentrationen af erhvervslivet er blevet betydeligt forøget. For en række virksomheder vil koncentrationen således betyde forøgede omkostninger til brandsikring, afværgelse af ulemper ved røg- og lugtudvikling samt spildevandsafledning, men desuden vil en fortsat koncentration vanskeliggøre den udvidelse af arealforbruget, som nødvendiggøres af den tekniske udvikling og anlæg af parkeringspladser.

En koncentration af erhvervsbyggeriet vil endvidere gøre det betydeligt vanskeligere at opsuge den arbejdskraft, landbruget afgiver, fordi afstandene mellem de pågældendes bopæl og arbejdsstederne herved i mange tilfælde bliver meget store, hvilket i øvrigt vil kunne medføre, at bolig efterspørgslen i byområderne forøges yderligere.

Selv om hensynet til de offentlige investeringer kan tilsige en vis koncentration af bebyggelsen, som i øvrigt vil blive gennem-

ført uden de foreslåede restriktioner, fordi en afvejning af fordele og omkostninger vil føre hertil, er det derfor Rådets opfattelse, at man i de fremsatte forslag alt for ensidigt har lagt vægt på de forhold, der taler for en koncentration, og at den foreslåede reguleringsform indebærer en meget betydelig risiko for, at der foretages fejlinvesteringer og påføres industrien unødige omkostninger, som vil hæmme den fortsatte udbygning.

Ifølge forslagene vil koncentrationen blive gennemført dels ved en på administrative skøn baseret begrænsning af udbygningen uden for de bestående byområder og dels ved en på kommunalt initiativ iværksat udbygning af nye områder, som støttes ved en på administrative skøn udbygget statslig støtte. At det på dette grundlag skulle være muligt at nå frem til en placering af virksomhederne, der tager hensyn til alle de omkostninger, der bør tages i betragtning ved en samlet vurdering af placeringshensigtsmæssighed, må anses for usandsynligt.

Derimod er det klart, at en gennemførelse af de fremlagte forslag vil gøre det vanskeliggere for industrien at opsuge den arbejdskraft, der skubbes ud af landbruget, at virksomhederne i en række tilfælde vil blive hindret i at vælge den beliggenhed, der er den mest hensigtsmæssige, at det administrative besvær vil blive væsentligt forøget, og at usikkerheden med hensyn til den fremtidige udbygning vil blive meget hæmmende for tilrettelæggelsen af produktionen. Dette sidste forhold beror navnlig på den stærke udvidelse af det offentliges forkøbsret og ekspropriationsbestemmelserne, der er indeholdt i forslagene.

Rådet skal derfor henstille, at der foretages en sådan revision af forslagene, at de her nævnte uheldige virkninger så vidt muligt undgås, og skal i denne forbindelse navnlig understrege, at man vil anse det for overordentligt betydningsfuldt, om de begrænsninger i placeringsvalget, som økonomiseringen med de offentlige investeringer nødvendiggør, udformes som økonomiske begrænsninger, således at det administrative skøn indskrænkes til et minimum. Kun på denne måde vil det være muligt at tage hensyn til såvel virksomhedernes som det offentliges omkostninger ved placeringen.

Angående de enkelte forslag skal man yderligere fremsætte følgende bemærkninger:

Ad forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme.

Selv om det af bemærkningerne til forslaget fremgår, at de i § 3 indeholdte bestemmelser ikke tilsigter en ændring af den nuværende administrative praksis, må Rådet anse det for overordentlig betænkeligt, at erhvervelse af landbrugsejendomme med henblik på udnyttelse af forekomster i jorden og til industribyggeri gøres afhængigt af et administrativt skøn.

Det drejer sig i begge tilfælde om meget langsigtede dispositioner, der er afgørende nødvendige af hensyn til virksomhedernes udvikling, men om hvis aktuelle nødvendighed der ofte vil kunne diskuteres, fordi det i mange tilfælde ikke vil være muligt at fastsætte bestemte tidsfrister for arealernes udnyttelse til de pågældende formål.

Rådet skal derfor henstille, at de bestemmelser i § 3, der giver landbrugsministeren mulighed for at forhindre erhvervelse til disse formål, slettes, idet det vil medføre en besværlig administration, som i betragtning af disse købs omfang forekommer unødvendig. Man skal i denne forbindelse i øvrigt påpege, at arealerhvervelser med henblik på udnyttelse af naturforekomster i jorden i vidt omfang ikke vil forhindre, at jorden efter udnyttelsen overgår til anvendelse som landbrugsjord.

Rådet skal endvidere påpege, at man finder de i denne paragraf indeholdte retningslinjer for dispensation for at være for snævre, idet de ikke åbner mulighed for, at industrivirksomheder, som benytter landbrugsprodukter som råvarer, kan erhverve arealer til råvareproduktion, ligesom de heller ikke giver adgang til køb af landbrugsejendomme med det formål at gennemprøve og udvikle landbrugsmaskiner. Jorderhvervelser til sådanne formål er ikke af stort omfang, men den produktion, der foregår på disse arealer, er af stor økonomisk betydning for virksomhederne, dels fordi det drejer sig om en stødpudeproduktion, hvorigennem virksomhederne i et vist omfang kan afbøde økonomisk tab, som skyldes klimatisk bestemte udsving i høstudbyttet, og dels fordi produktionen på disse ejendomme spiller en stor rolle for udviklingen af rationelle dyrkningsmetoder og hensigtsmæssige sorter. I betragtning heraf og specielt under hensyn

til, at der fra flere sider lægges vægt på, at de råvareforbrugende industriens produktion udvides, skal Rådet henstille, at der foretages sådanne ændringer i § 3, at det bliver muligt for industrivirksomheder at erhverve landbrugsjord til disse formål.

Ad forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerung af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven.

Det fremgår af forslaget § 7, at det er hensigten at give staten forkøbsret til erhvervelse af jord såvel til offentlige anlæg som til videresalg til praktisk taget alle tænkelige formål. Rådet må principielt mene, at denne bestemmelse, specielt i betragtning af at der ikke skal ske tinglysning af forkøbsretten, giver det offentlige for stor bemyndigelse, idet den giver det offentlige adgang til at hindre nogle private dispositioner selv i tilfælde, hvor formålet kun er at sikre det offentliges mulighed for at kunne tilvejebringe et udbud til dækning af forventede private behov — som muligvis aldrig bliver aktuelle. Rådet skal derfor principielt henstille, at det offentliges forkøbsret, såfremt den anses for nødvendig, indskrænkes til at omfatte arealer, som agtes udnyttet til offentlige anlæg, herunder almene rekreative områder.

Rådet skal i denne forbindelse specielt påpege, at man må anse det for i allerhøjeste grad uheldigt, hvis den foreslåede forkøbsret udnyttes til at erhverve arealer, der indeholder sådanne råstofforekomster, som er nødvendige for cementindustrien, kalk- og kridtindustrien, teglindustrien og dermed beslægtede industrier, for at videresælge arealerne til formål, som ligesåvel kunne tilgodeses på andre arealer. Man skal i denne forbindelse også pege på de urimelige forhold, der kan opstå, hvor det offentlige udnytter forkøbsretten til erhvervelse af erhvervsjendomme, idet der herved, navnlig i betragtning af de bestemmelser, der indeholdes i § 8, stk. 3, kan påføres ejerne meget betydelige tab, fordi de formuegoder, der ikke omfattes af forkøbsretten, kan blive praktisk taget værdiløse ved frasalgs af en del af ejendommen.

Såfremt Rådets primære henstilling om, at forkøbsretten begrænses til at kunne udnyttes til ganske bestemte formål, ikke kan

Bilag til bet. o. lovf. om erhvervelse af landbrugsejendomme m. m.

imødekommes, skal man derfor henstille, at der foretages sådanne ændringer i forslaget, at industriens behov for arealer, der er særlig egnede, kan tilgodeses, og således at det offentlige i de tilfælde, hvor forkøbsretten udnyttes, bliver pligtig til at overtage hele den ejendom, hvis arealer man eventuelt kun ønsker at udnytte delvis, jfr. herved de i byplanlovens § 13 indeholdte bestemmelser.

Ad forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt til støtte til kommuners jordkøb.

Om de foreslåede bestemmelser om kommuners forkøbsret har Rådet samme opfattelse som om de tilsvarende bestemmelser i forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven — idet man dog skal tilføje, at man finder bestemmelserne om forkøbsret inden for byudviklingsområder, hvor arealbenyttelsen er fastlagt, aldeles unødvendige.

P. r. v.

E. b.

Ernst Klæbel.

Til det af folketingets nedsatte udvalg vedrørende forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme (nr. 77), forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme (nr. 78), forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven — (nr. 79) og forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb (nr. 76).

Til det af folketingets nedsatte udvalg til behandling af forslag til lov om regulering af bymæssige bebyggelser (nr. 80), forslag til lov om ændringer i lov om byplaner (nr. 81) og forslag til lov om regionplanlægning (nr. 82).

Til det af folketingets nedsatte udvalg til behandling af forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning (nr. 83).

En række særlige bemærkninger vedrørende lovforslagene om regulering af bymæssige bebyggelser, om ændringer i lov om byplaner og om ændringer i lov om naturfredning er udeladt her, da disse lovforslag er henvist til behandling i andre udvalg.

Bilag 6.

CENTRALFORENINGEN AF „TOLVMANDS- FORENINGER“ OG STØRRE LAND- BRUGERE I DANMARK

København, den 22. april 1963.

Tolvmandsforeningerne tillader sig her- ved at henvende sig til de af folketinget nedsatte udvalg angående jordlovene og anmoder om, at der må blive taget hensyn til de nedenfor fremførte synspunkter ved behandlingen af lovforslagene nr. 74-83.

I. Vedr. landbrugsejendomme m. v.

Den foreslåede udvidelse af det offent- ligenes forkøbsret, jfr. lovforslagene nr. 76 og 79, må vi tage skarp afstand fra og øns- ker herom at udtale: I landbokommissionens drøftelser sidste efterår af en evt. lov om erhvervelse af landbrugsejendomme har vi som en mulighed for at søge et national- politisk formål opfyldt peget på: „at statens forkøbsret, med det indhold denne ret har i dag, om fornødent kunne udvides til at omfatte alle landbrugsejendomme“.

Men i den *interne* danske jordlovgivning må en udbygning af *statshusmandsloven* betragtes som en upåkrævet og set fra et er- hvervsmæssigt helhedssyn endog skadelig foranstaltning. Statens forkøbsret ved den alm. omsætning af landbrugsejendomme er ikke nogen anbefalelsesværdig fremgangs- måde. Dette, at erhvervelse af ejendom skal være afhængig af forhandling med det ad- ministrative organ, er af mange følt rentud som en forringelse af retssikkerheden. Og noget egnet middel til at holde ejendoms- priserne nede er forkøbsretten i alt fald ikke, tværtimod.

Vi er principielt imod, at der tillægges kommunerne en forkøbsret som foreslået, ligesom vi må vende os imod forslaget om

en *erhvervelseslov* for landbrugsejendom- me, hvori de hidtidige restriktioner i land- brugsloven, en enkelt undtaget, opretholdes og en ny, bopælspligt, er tilføjet.

Vi er det ikke mindst, fordi de foreslåede bestemmelser rummer for mange alvorlige gener forbundet med at skulle opfylde kon- trolreglementets detaljerede krav, medmindre man kan opnå dispensation.

Overhovedet er den hele tanke med, gen- nem sådane lovregler, at ville dæmme op for nedgangen i antallet af selvstændige landbrugsejendomme i strid med de nugæl- dende og fremtidige vilkår og betingelser for rational landbrugsdrift. Derfor bør man afstå fra at gennemføre det foreslåede land- bruget vedrørende med undtagelse af den ophævelse af samdriftsforbuddet, som burde være sket ved ændringen af landbrugsloven i fjor.

II. Vedr. bebyggelsesplanlægning m. v. og naturfredning.

Den øgede aktivitet fra det offentlige side for at fremme hensigtsmæssig byud- vikling og samtidigt holde landbrugsom- råderne intakte indtager vi principielt en anden holdning overfor end i det traditio- nelle „jordspørgsmål“ med den statsligt støttede udparcellering som det centrale og dermed indeholdende en trussel mod drifts- enhederne.

Spørgsmålet er derefter, om de foreslåede rådighedsindskrænkninger går videre end nødvendigt, og om administrationsordnin- gen er for kompliceret.

Dette, mener vi, er tilfældet, og vi vil støtte de indsigelser, der fra *Grundejernes Landsorganisations* og *Landboforeningernes* side er rettet imod forslagene om at ophæve erstatningsbestemmelserne i byplanlovens § 15^a, i byggezonelovens § 14 og i naturfredningslovens § 22² samt imod forslagene om at udvide eller indføre adgangen til ekspropriation i byplanloven (§ 12³) og byggezoneloven (§ 17).

De økonomiske virkninger her impliceret må vi selvsagt tillægge stor betydning, men de brud på privatejendomsretten, som de konkret formulerede bestemmelser betegner, vejer også til i vor vurdering af indgrebenes berettigelse og hensigtsmæssighed, og det gør ikke mindst tillige, at indskrænkningerne i mange tilfælde vil blive store og byrdefulde for landmændene.

Således kan indskrænkningen til kun at måtte opføre eller ændre *driftsbygningerne*, medmindre tilladelse gives, ikke sagligt forsvares; også de fornødne boliger i forbindelse med de pågældende virksomheder bør der dog bestå en ubetinget ret til at kunne lade opføre. Endvidere vil konsekvenserne af fredningsplaner, når disse gennem bekendtgørelser og tinglysning åbenbares for de pågældende ejere, blive følt som et stort indgreb i dispositionsfriheden, og det forstærkes selvsagt, hvis man virkelig skrider til at annullere den hidtil gældende erstatningspligt i de ovenfor nævnte tilfælde.

I så fald indeholder de nye bestemmelser en udfordring og anledning til modstand overfor meget af det, man vil fremme landskabsæstetisk. En samarbejdsvilje er ikke blot ønskelig, men nødvendig, hvis planlægningen skal sætte gode frugter, og derfor må dens rette organisering være det først fornødne.

III. Ændring i vurderingsloven og ændringer af lov om særlig indkomstskat m. v.

Den foreslåede tilføjelse til vurderingslovens § 14 tilsigter en hårdere beskatning af landbrugsjord i yderzone, idet solgte arealer ikke mere skal ansættes efter den for landbrugsejendomme gældende særlige vurderingsregel, men nu efter grundens handelsværdi. Dette harmonerer ikke med kravet om sådanne arealers friholdelse for bebyggelse og ejheller med den lovfæstede

fritagelse for landbrugsejendomme for grundskyld til staten og grundstigningsskyld i skatteåret 1963-64. En sondring er derfor påkrævet mellem ejendomme, der fortsat alene skal benyttes til landbrug, og ejendomme, der kan overgå til anden anvendelse eller faktisk ikke længere er egentlige landbrug.

Vi går ud fra, at dette vil blive iagttaget, og da der i forbindelse med skattefritagelsen forestår en adskillelse efter dette kriterium: landbrugs- henholdsvis ikke-landbrugsmæssigt drevne ejendomme, forekommer det rimeligt at udsætte den foreslåede ændring, også fordi dens gyldighed angives at skulle være begrænset til 1. sept. 1964.

De foreslåede nye regler om beskatning af fortjeneste ved afståelse af ejendomme skal have virkning fra 1. januar 1965 og vil da også omfatte ejendomme erhvervet før 1949 i modsætning til nu, hvor sådanne erhvervelser er fritaget for særlig indkomstskat.

Imod en generel skærpelse af denne skat skulle vi for nærværende afstå fra at fremkomme med indsigelse, hvis ikke forslaget ved at indgå i jordlovskomplekset og dets sammenkædning med vurderingsreglerne måtte befrygtes at få uønskede bivirkninger også inden for vor medlemskreds, hvor salg af ejendommen så givet ikke er en normal foreteelse. Når man betænker, hvor hårdt det vil kunne ramme, nødes vi til indtrængende at anmode det høje udvalg om at unnlade denne skærpelse af bestående lov.

Adgangen til i tiden indtil 1965 i stedet for erhvervelsesbeløb at vælge vurderingen 1964 virker tilsyneladende udlignende, men med den ansparing til opskrivning af ejendomsværdien, som dette rummer, har man føjet et nyt usikkerhedsmoment til og sandsynligvis direkte modvirket den prisbegrænsning, der er indgrebets legitime formål.

Der er andre tilfælde end det nævnte, som påkalder mere selektive bestemmelser end det foreslåede, men forhåbentlig er udvalget opmærksom herpå og foranlediger sådanne ændringer foretaget.

Jordlovskomplekset giver i flere henseender urimelige indrømmelser til en — delvis på

forkert grundlag — ført agitation om prisbe-
grænsning og kontrol ved omsætning af fast
ejendom og til krav om restriktioner ved be-
siddelsen, hvor en liberalisering var mere på-
krævet.

Dog må erkendes, at der foreligger problemer,

som bør løses; men forslagene som helhed inde-
holder unødige og erhvervsmæssigt set skade-
lige indgreb, og for nogle bestemmelser ved-
kommende er de principielt og praktisk uan-
tagelige.

P. f. v.

G. Garth-Grüner.

/ Karl Madsen.

Til folketingets udvalg angående jordlovene.
